

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra hudební výchovy

Kristýna Turčínová

**Folklórní prvky Uherskohradištska v projektovém
vyučování na 1. stupni základní školy**

Diplomová práce

Olomouc 2022

vedoucí práce: Mgr. Jaromír Synek, Ph.D.

Čestně prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala zcela samostatně a uvádím veškerou literaturu a prameny, které jsem při zpracování využila.

V Olomouci dne 20. 4. 2022

.....

podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala Mgr. Jaromíru Synkovi, Ph. D. za ochotu, trpělivost a cenné rady a připomínky při vypracovávání mé diplomové práce. Dále mé poděkování patří učitelům ZŠ UNESCO v Uherském Hradišti, kteří mi umožnili realizaci praktické části. V neposlední řadě děkuji také mé rodině a snoubenci za rady a podporu po celou dobu mého studia na vysoké škole.

OBSAH

ÚVOD.....	1
1. Geografické a etnografické vymezení Slovácka	3
1.1 Subregion Dolňácko	3
1.2 Dolňácko uherskohradištské	4
2. Lidová kultura Uherskohradištska	5
2.1 Lidová mluva	5
2.2 Vybrané tradice a zvyky	6
2.2.1 Masopust	6
2.2.2 Vynášení Moreny a nošení létečka.....	8
2.2.3 Velikonoce	9
2.2.4 Jízda králů	12
2.3 Lidová hudba a tanec	15
2.4 Lidový kroj	16
2.4.1 Ženský sváteční kroj.....	17
2.4.2 Mužský sváteční kroj	19
2.4.3 Dětský kroj	21
3. Úvod do projektů.....	23
3.1 Charakteristika pojmů projekt a projektové vyučování	23
3.2 Rozpracování projektů dle RVP ZV	24
3.3 Návrh a popis projektů.....	29
3.4 Způsob hodnocení projektové výuky.....	32
4. Náplň projektů	33
4.1 I. třída.....	33
4.1.1 Vlastní reflexe	41
4.1.2 Reflexe ze strany třídní učitelky.....	42
4.2 III. třída	44

4.2.1	Vlastní reflexe	53
4.2.2	Reflexe ze strany třídní učitelky.....	54
4.3	V. třída	55
4.3.1	Vlastní reflexe	63
4.3.2	Reflexe ze strany třídní učitelky.....	63
ZÁVĚR.....		65
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK		66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		67
SEZNAM OBRÁZKŮ		72
SEZNAM PŘÍLOH		73

ÚVOD

Město Uherské Hradiště, ze kterého pocházím, je považováno za srdce Slovácka. Tato oblast je specifická svou jedinečnou bohatou lidovou kulturou, ve které jsem byla odjakživa vychovávána. Již od útlého dětství jsem si vybuodovala silný vztah k lidové hudbě díky svým rodičům a absolvovala jsem také pěvecké soutěže, jako je například „Zazpívej, slavíčku“. Díky těmto příležitostem jsem měla snahu a chuť se neustále rozvíjet a zlepšovat, neboť zpěv řadím ke své vášni a radosti, která mě v životě naplňuje. Během studia střední školy jsem se začala zajímat také o tanec ve folklórním souboru Kalina v Babicích a lidový tanec se stal rovněž mým koníčkem.

Volbou tématu mé diplomové práce je tedy oblast folklóru, která je pro mne klíčová již od dětství. V dnešní době pozoruji, že spousta dětí navštěvující základní školu nemá vybudovaný vztah k folklóru a tradicím. Možnými důvody mohou být jiné zájmy dětí, neboť dnešní doba nabízí nové a moderní vyžití, ke kterému se děti přiklání. Dalším důvodem může být také přistěhování rodin z jiné oblasti České republiky, kde ve folklóru nevyrostaly. Je ale stále očividně znát, že folklor se více a více vytrácí z povědomí občanů Uherského Hradiště. Z tohoto důvodu bych chtěla radost a lásku k tradicím a folklóru předat dětem na 1. stupni ZŠ formou projektů, neboť lidová kultura nabízí nespočet možností využití i v současné výuce.

Diplomová práce zahrnuje teoretické poznatky, na které navazuje praktická část obsahující náplň jednotlivých projektů. Teoretická část pojednává o geografickém a etnografickém vymezení oblasti Slovácka, pod kterou spadá subregion Dolňácko. Dále se zaměřuje na lidovou kulturu Uherskohradištska, kam patří lidová mluva, vybrané lidové tradice a zvyky, lidová hudba, tanec a kroj (lidový oděv). Řadíme sem také stručnou charakteristiku pojmů projekt a projektové vyučování, po které následuje zakotvení projektů do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. V rámci seznámení se s projekty uvádíme návrh a popis projektů společně se způsobem hodnocení projektové výuky. Samotná náplň projektů spadá do praktické části a popisuje detailně konkrétní aktivity v jednotlivých ročnících.

Cílem diplomové práce je vytvoření tří jednodenních projektů pro žáky 1. stupně ZŠ v oblasti folklóru na Uherskohradištsku a následné obohacení žáků o nové poznatky v oblasti lidových tradic, které se zde udržují. Cílem těchto projektů je tedy, aby si žák vytvořil představu

o konání tradic a sám měl chuť se určitých tradic aktivně účastnit i v budoucnu. Projekty jsem zaměřila pouze na vybrané lidové tradice a jejich průběh konání se pokusila předat žákům pomocí různých aktivit.

Práce obsahuje seznam použité literatury, ze které jsem čerpala včetně obrazového materiálu a příloh, které se vážou k praktické části diplomové práce.

1. Geografické a etnografické vymezení Slovácka

Slovácko, neboli moravské Slovensko, se rozléhá podél dolního toku řeky Moravy od Napajedelské brány až k soutoku s řekou Dyjí. V této oblasti se spojují hranice České republiky, Slovenské republiky a Rakouska. Na severu je ohraničeno Napajedelskou bránou, na východě hřbetem horského masivu Bílých Karpat, na jihu rakouskou hranicí a na západě Ždánickým lesem a oblastí Chřibů (Vencálek a kol., 1999, s. 9).

Z hlediska etnografie lze vymezit Slovácko na jednotlivé subregiony: Hornácko, moravské Kopanice, luhačovické Zálesí, Podluží a Dolňácko. Tyto subregiony se od sebe odlišují jednak lidovou hudbou, nářečím, ale především vzhledem kroje (Dvouletý, 2010, s. 334 – 335).

Obrázek 1: Mapa Slovácka včetně subregionů

(zdroj: www.infocesko.cz)

1.1 Subregion Dolňácko

Dolňácko je název, který je pravděpodobně odvozen ze staršího lidového označení obyvatel určitých částí Dolnomoravského úvalu. Pojem Dolňák se patrně utvářel v oblasti středního Pomoraví uměle a v 19. století F. Sušil označil tímto pojmem lid žijící v okolí Uherského Brodu a Uherského Hradiště. Údajně je tento název odvozen jako protiklad názvu Hornácka. Toto pojmenování na Slovácku zdomácnělo a plně se respektuje (Jančář, 2000, s. 20).

Subregion se vyskytuje v Pomoraví a rozprostírá se od Napajedel až k Hodonínu. V současné době řadíme do tohoto subregionu Napajedelsko, Uherskohradištsko,

Uherskoostrožsko, Veselsko, Strážnicko a Kyjovsko nebo také Dolňácko napajedelské, uherskohradištské, uherskoostrožské, veselské, strážnické a kyjovské. Lze zde uvést rovněž Uherskobrodsko, které můžeme začlenit k podhorským oblastem (Dvouletý, 2010, s. 334-335).

1.2 Dolňácko uherskohradištské

Uherskohradištské Dolňácko je rovinná oblast, která se rozléhá kolem středního toku řeky Moravy a dolního toku řeky Olšavy. Táhne se po obou březích řeky Moravy od Uherského Hradiště a Starého Města po Napajedla. Po levé straně břehu Moravy se nachází obce Kněžpole, Bílovice a Topolná. Podél pravého břehu Moravy se rozkládají obce Kudlovice, Jankovice, Velehrad, Tupesy, Břestek až po Buchlovice. Do jádra Uherskohradištska řadíme Jarošov a Mařatice jako městské čtvrti Uherského Hradiště, dále Staré Město, Sady-Derfle a Kunovice (Dvouletý, 2010, s. 334 – 335).

Konkrétně město Uherské Hradiště bývá nazýváno také srdcem Moravského Dolňácka. Tato oblast je specifická svým jedinečným nářečím, dále také lidovými zvyky, kroji a dalšími projevy folklórních tradic (David, Dobrovolná, Soukup, 2006, s. 8).

2. Lidová kultura Uherskohradištska

Lidová kultura Uherskohradištska se vyvíjela a vyvíjí doteď. Každá epocha vývoje lidové kultury měla své zákonitosti, na základě kterých se měnily a utvářely její prvky. Úsilí o studium lidové kultury Slovácka můžeme datovat již od poloviny 19. století. Řada měst, hlavně Uherské Hradiště, představuje kulturní a správní středisko, které se ale i přes velikou snahu v rámci kultury tohoto okresu rozvíjelo velmi pomalu. Hlavním zájmem výzkumníků v tomto období byly lidové výtvarné projevy, lidové slavnosti a obyčeje. Pokud bychom se na kulturu zaměřili komplexně, zahrnovala by různé složky, jako je bydlení, způsoby práce, odívání, lidovou mluvu, hudbu dané oblasti, zvyky a oblast uměleckého tvoření ve vzájemných souvislostech (Nekuda, 1992, s. 317). V následujících podkapitolách se zaměříme na nejpodstatnější složky lidové kultury, jako je lidová mluva, tradice a zvyky, lidová hudba a tanec a lidový kroj.

2.1 Lidová mluva

Lidová mluva na Uherskohradištsku je typická především tradičním teritoriálním dialektem, nářečím východomoravským a z menší části pak také jinými strukturálními útvary našeho národního jazyka, jako je východomoravský interdialekt. Velký rozdíl můžeme pozorovat u mluvy na vesnicích, kde se místní nářečí důsledně udržuje, na rozdíl od měst, jako je Uherské Hradiště a Uherský Brod, ve kterých se vedle místního východomoravského nářečí hojněji vyskytují odlišné podoby češtiny. V okrese Uherské Hradiště, na celém jeho území, není lidová mluva úplně jednotná. Některé jevy jsou společné pro celou oblast Uherskohradištska a jiné tuto oblast rozdělují do několika teritoriálně rozsáhlých nářečních celků, jako je východomoravské nářečí dolské a úsek východomoravského dialektu – kopaničářského (Nekuda, 1992, s. 301).

Uherskohradištsko jazykově řadíme k úseku východomoravského nářečí dolského, které je charakteristické různými odchylkami od spisovného jazyka. Mezi základní patří např.:

- *ej* se mění na *aj* (dej – daj)
- krátkost samohlásek ve slovech (bláto – blato)
- změna osobního zájmena *já* ve 4. pádě na *mňa*
- záměna dvojhlásek za *ú* (budou – budú)
- záměna koncového *e* za *a* (růže – růža)

(Nekuda, 1992, s. 302 – 310)

Uvedený nástin jazykových odchylek na Uherskohradištsku je pouze ve zkratce a poskytuje základní informaci o tamní mluvě. Nekuda (1992) uvádí mnoho dalších odchylek, které jsou uvedeny v publikaci *Uherskohradištsko* v konkrétních příkladech.

2.2 Vybrané tradice a zvyky

2.2.1 Masopust

Masopust představuje vstupní období roku. Pro tuto dobu je typické konání zábav, plesů, zabíjaček, dále také svateb a dalších radostných momentů života (Langhammerová, 2021, s. 54). Podle Jančáře (2000, s. 195) představuje masopust „[...] *období od tříkrálového svátku po začátek velikonočního půstu. Jeho konec se označuje jako ostatky, vostatky, voračky, masopust (střední a západní Morava) a končiny (Valašsko), na Slovácku fašank – z německého Fasching.*“

Délka masopustního období je každý rok jiná. Toto období můžeme zhruba zařadit do měsíce ledna a února s malými časovými přesahy. Vrcholem a posledním dnem masopustu je masopustní úterý, které představuje den, kdy je ještě možné jíst maso a hodovat. Masopust i Velikonoce řadíme k pohyblivým svátkům. Obecně masopust začíná svátkem Tří králů (6. ledna) a končí Popeleční středou. Pokud známe termín Velikonoc, dokážeme si odvodit datum Popeleční středy. Termín Velikonoc stanovujeme dle nejbližšího úplňku po prvním jarním dni. Nejbližší neděle od úplňku představuje Velikonoční neděli a následujícím dnem je Velikonoční pondělí. V případě, že úplňek je v neděli, tak Velikonoční nedělí je až ta následující. Pro zjištění datumu Popeleční středy odečteme 46 dní od Velikonočního pondělí (čtyřicetidenní půst spolu se šesti nedělemi), které jsou již ve znamení půstu (Langhammerová, 2021, s. 54).

K tradici masopustu se pojí různorodé obyčeje, jako jsou obchůzky, přestrojování, netradiční pokrmy, tance a taneční hry, divadelní scénky a zábavy, ve kterých se projevovala mužská chasa, ale i ženy, děti a spolky (Jančář, 2000, s. 195).

Průběh obchůzek

Tradiční masopustní obchůzky se dodržují v různých oblastech jak v Čechách, tak i na Moravě. V mnoha obcích na Uherskohradištsku chodí „babkovníci“ nebo „fašančáři“. Jedná se o průvody maškar, které navštěvují jeden dům za druhým za doprovodu zpěvu a několika hráčů na hudební nástroje. Účastníci tohoto průvodu za zpěv a hru na hudební nástroje dostávají slaninu, vejce, peníze, koláčky, ale v dnešní době spíše pohárek vína, slivovice nebo libovolného alkoholického nápoje.

K nejčastějším maškaram, které se objevují v průvodu, řadíme policistu, šaška, žida, fotografa, medvěda a bábu s nůši. V dnešní době se k nim také řadí postavy přenesené z maškarních bálů, jako je kovboj, indián, cikánka apod. (Krist, 1967, s. 5). K maskám, které mají kořeny v hluboké minulosti, řadíme masky zoomorfní (zvířecí) – jako je medvěd. Tato maska často vystupovala jako hlavní postava obchůzek. V tradičním prostředí se této masce přisuzoval význam plodnosti. K další zvířecí masce patří kůň, který vystupoval také jako hlavní maškara ostatkových průvodů. Na severní Moravě a ve Slezsku se můžeme setkat i s maskou kozy. V obchůzkách se hojně uplatňují také antropomorfizované postavy – převleky žen (bába s nůši atd.), masky napodobující a parodující určitá povolání nebo stav (kominík, ženich s nevěstou atd.), reprezentanti etnických skupin (Cikán, Turek, Žid), postavy z cirkusu (šašek) aj. (Jančář, 2000, s. 195).

Obrázek 2: Fašanková maškara

(zdroj: www.slovackonadlani.cz)

Součástí obchůzky bývá tanec s čarovným významem, kdy se skáče, aby „*konopě vysoko vyrůstly*“. K těmto tancům řadíme domácí sedlckou, kterou fašančáři tančí s děvčaty před každým domem a v určitých obcích na Uherskobrodsku se tančí zvláštní mečový tanec, zvaný šavlový tanec. Typickými písněmi, které se zpívají v průběhu průvodu jsou např. „Zhusta, chlupci, zhusta, konec masopusta“, „Fašanku, fašanku, už je t’a namále“ a „Pod šable, pod šable“ (Krist, 1967, s. 5).

Obrázek 3: Šavlový tanec

(zdroj: www.slovacko.cz)

Na uvítanou všem účastníkům obchůzky domácí nabízejí přípitek na zahřátí a odměnou k zakousnutí jsou klobásky, špek, maso a nechybí také masopustní pečivo. Sladkou odměnu tvoří „boží milosti“, připravované z odpalovaného těsta smaženého v oleji a dozlatova usmažené koblížky připravované na sádle, které hospodyně získávají ze zabijaček, jež se v této době hojně konají (Šottnerová, 2009, s. 24).

S koncem masopustního období se pojí obyčej, ve kterých se projevuje úloha chasy a jejich představitelů. Vybraní mládenci (stárci, véborníci) přebírají od obecního úřadu právo v podobě meče nebo hole jako symbol přidělené moci spojené s odpovědností za pořádek v době konání zábav. S právem obcházejí domy, poté právo přesunují do hostince a uvážou do stropního rámu po dobu masopustních zábav. Masopust je zakončen symbolickým pochováním postavy, která jej ztělesňovala. Na Uherskohradištsku se pochovávala basa jako znak konce zábav a muzik (Jančář, 2000, s. 195).

2.2.2 Vynášení Moreny a nošení létečka

Oběma těmito tradicím dnes rozumíme jako loučení se se zimou a vítání příchodu jara. Jejich význam je ale původně odlišný. Vynášení Moreny (Mařeny, Smrti) u nás podle etnografů patří k prastarým lidovým zvykům. Historicky pochází z 13. století, ale jeho původ se dotýká doby předhistorické. Jedná se o loučení se se zimou v podobě vyrobené figuríny, která se následně hází do vody. Létečko znázorňuje rozkvetlý nebo ozdobený stromek, se kterým děvčata obcházejí domy po vsi. V obcích v okolí Uherskohradištska létečka představují např. zdobené větve borovice, nebo rozkvetlé kočičky. Za symbolické odehnání zimy dívky dostávají

dary ve formě sladkostí. Na Moravě se zachovalo nošení létečka déle než vynášení smrti. Tyto zvyky se konají na Smrtnou neděli (Krist, 1967, s. 8).

Morenu představuje figurína, které se jinak také říká Mařena, Morana, Mořena. V některých obcích je malá jako loutka a jinde má velikost lidské postavy. K její výrobě je potřeba dřevěná hůl, která představuje kostru Moreny. Ta se obalí látkami, slámou a také se na ní obvykle obléká dívčí košile. Figura se dále zdobí pentlemi, papírovými květy a věnci a obličej se namaluje barvami. Jako zdobení se objevují korále z vyfouknutých vajec nebo pověšené prázdné ulity šneků. Mládež hotovou Morenu vynáší z vesnice směrem k řece, kde se dle tradice hází do vody. V některých obcích můžeme také shledat tradici v podobě zahrabávání Moreny do země, nebo házení ze skály (Vondrušková, 2004, s. 93 – 95).

Obě tradice – vynášení Moreny a nošení létečka téměř zanikají a udržují se pouze v několika obcích. Jako příklad uvádíme texty zpívané při vynášení Moreny na Uherskohradištsku.

<i>„Smrtná neděla, kam se poděla? Ona se nám utopila, aby lidi nedávila. Kyselina nechutná, smrt, smrt, ukrutná. Kyselinu sníme a smrt utopíme. Morano, Morano, ty nás sužuješ, jednoho po druhém usmrcuješ. Ty nám bereš matičky, bratříčky a sestřičky. Morano, Morano, ty se nebojíš? Jak my se pomstíme, hned to uvidíš. Chytíme tě za nohy, hodíme tě do vody.“</i>	<i>„Nesem, nesem Mařemu, na oleji smažení, s octem, s cibulí, s minářovým Mikulú.“</i>
--	--

(Krist, 1967, s 8)

2.2.3 Velikonoce

Následujícím a jedním z nejvýznamnějších křesťanských svátků a tradiční oslavou jara jsou Velikonoce, které také nazýváme Svátky jara. Tyto svátky jsou již z minulosti považovány v mnoha oblastech za významnější než Vánoce a je tomu tak i dodnes (Šottnerová, 2004, s. 5). Historicky je tento svátek spojen s památkou umučení a vzkříšení Ježíše Krista, což představuje vzpomínku na jeho zmrtvýchvstání. Již v době předkřesťanské měly Velikonoce velký význam.

Původně tento svátek souvisel se svátkem nomádských pastýřů, který byl spojen s obětováním beránka.

Velikonoce vždy slavíme první neděli po jarním úplňku po jarní rovnodennosti. Na základě tohoto způsobu se neděle stanovuje v období mezi 22. březnem až 25. dubnem. (Šottnerová, 2009, s. 31).

Ze všech svátků mají Velikonoce nejdelší přípravné období. Tyto přípravy vrcholí v Pašijovém týdnu zvaném také Svatém nebo Velkém týdnu. Zahajuje ho Květná neděle, vrcholí Zeleným čtvrtkem, Velkým pátkem, Bílou sobotou a ukončuje se před slavností Vzkříšení. Nesmíme také opomenout ostatní dny v týdnu jako je Modré pondělí, Šedivé úterý a Sazometnou středu (Frolcová, 2020, s. 80). K významnému dni řadíme Květnou neděli, nazývanou také Květnice, která představuje začátek velikonočních oslav a váže se k ní spousta tradic a zvyků. Jedním z nich je svěcení kočiček v kostele. Tyto kočičky měly lidi chránit před nemocemi a zlými silami. Přidávali je také do chleba, do pokrmů dobytku a také je hospodáři zarývali do země pro bohatší úrodu (Jančář, 2000, s. 197).

V dnešní době se tento svátek v rodinách dodržuje alespoň v minimální míře, jako jsou „obchůzky s pomlázkou (žílou, šlehačkou, mrskačkou,..)“ (Šottnerová, 2004, s. 5).

Pašijový týden

Představuje poslední týden půstu před Velikonocemi. Za nejdůležitější považujeme tři dny uprostřed – Zelený čtvrtek, Velký pátek a Bílou sobotu.

Modré pondělí a Šedivé úterý

V tyto dny, které se považovaly za obyčejné všední dny, se ve všech domech uklízelo.

Sazometná středa

Název sazometná napovídá, že se v tento den obvykle vymetaly komíny. Můžeme ji nazvat také jako škaredá nebo smetná. Škaredá se jí říká proto, že se údajně Jidáš mračil na Krista a v tento den ho také zradil. Podle pověry by se v tento den nikdo neměl mračit, aby se nemračil po celý rok (Vondrušková, 2004, s. 106).

Zelený čtvrtek

Název vznikl podle zelené barvy Olivové hory, kde započalo Kristovo utrpení. V tento den bývá tradicí připravovat jídlo ze zelené zeleniny nebo bylin, jako je například špenát, šťovík, kopřiva, aby byl člověk po celý rok zdravý (Šottnerová, 2009, s. 34 – 35). Na Zelený

čtvrtek běhávají chlapci po vsi s hrkačkami a klapačkami. Tyto předměty nahrazují hlasy zvonů, které naposled zazněly ráno tento den a opět se rozezní až na Bílou sobotu (Toufar, 2001, s. 50). Říká se, že zvukem hrkaček a klapaček se vypudí z domu všechno zlé, včetně hmyzu usazeného v domě přes zimu (Šottnerová, 2009, s. 34 – 35).

S obchůzkou hrkačů se spojovalo honění Jidáše. Tato forma obyčeje zanikla a od 2. poloviny 20. století se rozvinula jiná. Na Uherskohradištsku Jidáše představuje chlapec začerněný v obličejí a oblečený v kožichu, který v ruce drží pytel střepů a honí děti (Jančář, 2000, s. 198).

Velký pátek

Jedná se o nejtíší den v roce, kdy se nekonají mše. K tomuto dni se pojí také lidové přívlastky, jako je Bolestný nebo Tichý pátek, který vyjadřuje smutek z důvodu ukřižování Ježíše Krista. V tento den bylo v domácnostech ticho, neboť se po celý den nemluvalo. Největší smutek nastal v době, kdy chlapci klepali ve 3 hodiny odpoledne. V tuto chvíli se ukončila veškerá práce na poli i doma a každý se modlil. Všichni dodržovali přísný půst, kdy se nemělo pít mléko, jíst vajíčka a hlavně maso. Pro mládež byl ale tento den poněkud radostnější. Dostávala nové oblečení, jako byly letní čepice a šaty, kterými se v tento den chlubila (Frolcová, 2020, s. 127 – 128). Mladí chlapci se chodívali koupat a omývat v potoce, aby se chránili před nemocemi a dívky zase otíraly rosou z obilí, aby bylo chráněno před rozpálenými slunečními paprsky. V tento den se striktně nesmělo prát, protože by to znamenalo, že se prádlo máčí v Kristově krvi a také se nesmělo hýbat se zemí (orat, kopat, sázet apod.) z důvodu projevení úcty k matičce zemi (Šottnerová, 2009, s. 35).

Bílá sobota

Bílá sobota představuje poslední den půstu. K tomuto dni se váže význam vody a křtu. Křest je jedním z hlavních a starodávných obřadů konajících se tento den. Symbolika očisty byla udávána nejen vodou, ale také bílým rouchem. V dnešní době se tato velikonoční ceremonie do kostelů znova vrací a v tento den jsou nově křtěni také katechumeni – dospělí uchazeči o křest (Langhammerová, 2004, s. 86). Na Uherskohradištsku bývalo zvykem v tento den svítit oheň před kostelem a také se v místě bydliště uhasínala všechna ohniště (Šottnerová, 2009, s. 36).

Velikonoční neděle

Tímto dnem vrcholí velikonoční svátky a je ukončen půst. K tomuto dni patřily pokrmy, jako je beránek, mazanec, chleba a vejce, jež byly v kostele svčeny. Jídlo se jedlo v kostele

nebo venku pod širým nebem. Tradicí také bývalo, že se hospodář při obědě rozdělil o vajíčko se všemi členy rodiny (Šottnerová, 2009, s. 36).

Velikonoční pondělí

V rámci Velikonoc je považováno za nejdůležitější a nejvýznamnější den. Mladí chlapci obcházejí děvčata s pomlázkami a mrskají je za doprovodu říkadel (Langhammerová, 2021, s. 59). Za typické říkadlo užívané na Uherskohradištsku považujeme:

*„Maryjáno, stávaj ráno,
dávaj vajca každé ráno,
jedno bílé, dvě červené,
to je moje potěšené.“*

(Galuška, 1991, s. 89 – 90)

Svou podstatou je velikonoční mrskačka magický akt, který je založený na představě, že se síla prutu přenáší na člověka. Úsloví „*abys neoprašivěla*“ se pojí s pomlázkou (*žílou, mrskačkou, šlaháčkou*) pletenou výhradně z vrbového proutí, které je uctíváno pro svou životaschopnost (Jančář, 2000, s. 198). Skupiny „šlaháčů“ v některých oblastech s sebou nosily společně s malou pomlázkou také pomlázku dlouhou 2 – 5 metrů, na kterou dívky uvazovaly stuhu.

V úterý po Velikonočním pondělí bývá na Uherskohradištsku „šlaháčka“ ženská, což znamená, že mohly chodit šlehat ženy muže. Zvykem ale bylo, že chodily pouze vdané ženy a dívky se účastnily pouze ojedinele (Krist, 1967, s. 11).

2.2.4 Jízda králů

Svatodušní svátky (letnice) představují křesťanský svátek, konající se několik týdnů po Velikonocích. Letnicemi vrcholí padesátidenní oslava Velikonoc. V průběhu letnic bývá zvykem zastrkávat lipové nebo březové větve do oken, kolem dveří nebo pod střechu z důvodu ochrany proti škodlivým silám. Pro toto období je také typická volba krále a pořádání průvodů a jízd, které se v českých zemích konají v různých podobách.

Jízda králů se na Slovácku koná dodnes. Formu folklórní slavnosti má dnes zvláště na Uherskohradištsku, kde ji řadíme k nejhonosnější zachované tradici (Jančář, 2000, s. 200).

Za krále je volen chlapec ve věku 10 – 12 let, který je odlišen svým oblečením ve formě ženských šatů. K tradici oblékání se do ženských šatů se váže historická událost spojená s králem Matyášem Korvínem. Po neúspěšném obléhání města Uherské Hradiště a rozprášení

jeho vojska byl nucen uprchnout v přestrojení do ženských šatů. V ústech svíral růži, aby se neprozradil svým hlasem (Národní ústav lidové kultury, © 2017). Dalšími jezdci, oblečenými v ženských šatech, jsou dva pobočníci držící v ruce šavli. Král i pobočníci osedlávají bílé koně a v průvodu jedou vedle sebe, neboť jejich koně jsou k sobě připoutáni. Jako další členové jízdy králů jsou vyvolávači, kteří umí hlasitě a pohotově vyvolávat a poté výběřčí, kteří plní funkci vybírání darů. Zbylí jezdci v průvodu již žádné funkce neplní.

Koně jezdců jsou bohatě zdobeny papírovými ozdobami (růžemi), které vyrábí dívky měsíce před konáním této tradice. Kdysi bývalo zdobení koňů jednodušší, nebývalo papírové a koně se zdobili skutečnými mašlemi (Krist, 1967, s. 13).

V dřívějších dobách měli královští jezdci v čele velvyslance, který hlásil příjezd a žádal starostu o povolení *hlédat krále*. V tu dobu docházelo k bojům o krále, kdy se zkřížily dvě skupiny a nastala potyčka, ve které se jezdci snažili shodit krále z koně. Tyto souboje byly závažné a neobešly se bez zranění (Jančář, 2000, s. 201).

Na úvod před začátkem průvodu jede král s jezdci ke starostovi žádat o povolení jezdit po městě a vybírat na krále. Hlasité a zvučné hlasy vyvolávačů vytvářejí slavnostní atmosféru občanům, kteří se na tuto slavnost přišli podívat a jsou plní očekávání (Stašek; Strašáková, 2017, s. 20 – 21).

Za úvodní vyvolávku je pokládána tato:

*„Hýlom, hýlom!
Poslúchajte horní, dolní,
domáci aj přespolní,
co vám budem povídati
o svatodušním pondělí.
Na krála matičko, na krála!
Máme krála chudobného,
ale veľmi poctivého,
okradli nám ho na horách, na dolách,
na králových hostinách.*

*Ukradli mu tři sta koní,
z prázdných stájí,
ukradli mu tři sta volů,
z prázdných dvorů,
dobře, že tam neměl nic,
byli by mu vzali ještě víc.
Hýlom, hýlom!“*

(Krist, 1967, s. 13 – 14)

Následně vyvolávači vyvolávají také na dívky, hospodyně, hospodáře a někdy dokáží s humorem kritizovat některé obyvatele domu, u kterého vyvolávají. Jezdci v průvodu se pozvolna přemísťují po celé dědině a na závěr průvodu přijíždí před dům krále, kde je povinností králova otce všem účastníkům jízdy připravit hostinu. Za peníze vybrané z průvodu se poté v hospodě uskuteční taneční zábava (Krist, 1967, s. 14).

Od roku 2011 je jízda králů zapsána jako nehmotné dědictví lidstva do Reprezentativního seznamu UNESCO (Národní ústav lidové kultury, © 2017).

Obrázek 4: Jezdci z Kunovic

(zdroj: www.jizdakralukunovice.cz)

2.3 Lidová hudba a tanec

Další důležitou složkou lidové kultury Uherskohradištska je lidová hudba a tanec. V době konání lidových tanečních zábav, svateb, masopustu (fašanku) nikdy nechyběla lidová muzika. Hlavní hudebním nástrojem lidové hudby jsou housle a doplňující smyčcové nástroje tvoří viola a basa. Typickým hudebním nástrojem užívaným převážně na Moravě je cimbál (Hájková, Pospíšil, 1952, s. 8 – 9).

Oblastně se Slovácko přiklání nejvíce k východním písním a typům tanců. Ty jsou charakteristické archaickými tóninami, složitými rytmy, prudkými a temperamentními tanečními rytmy, které vykazují jasnou spojitost se Slovenskem. Setkáváme se také s vlivy hanáckočeskými, valašskými a podhoráckými, ale nejvíce sledujeme vliv písní a tanců východního (slovenského) charakteru.

Mezi základní znaky lidové hudby řadíme citlivost, hlubokou poetičnost a smysl pro melodičnost (Jelínková, 1954, s. 9). Lidovou hudbu můžeme rozdělit do tří hlavních typů: hudeckou, gajdošskou a cimbálovou. Muzika hudecká znázorňuje typ klasické slovácké muziky. V rámci obsazení sem spadají 2 – 3 housle, klarinet a basa. Hra této muziky je po všech stránkách perfektní a nejvíce je rozšířena v oblasti Hornácka. Muzika gajdošská byla dříve rozšířená po celém Slovácku – v obsazení dvoje housle a gajdy (dudy). Typickým tancem, ke kterému hrála tato muzika, byl verbuňk. Bohužel ale jako doprovod ke slovácké písni nestačila, a proto byla nahrazena vyvinutější a vyspělejší muzikou hudeckou a cimbálovou. Muzika cimbálová představuje lepší muziku hudeckou v rámci obsazení, kde je doplněn cimbál a je rozšířena po celém Dolňácku a Podluží. Všechny zmíněné typy muzik je potřeba obnovit.

K písni „Pod šable, pod šable“, která se hraje v období fašanku, se nejvíce hodí doprovod muziky gajdošské. Nyní je ale původní lidová muzika zatlačena dechovou hudbou, která připravuje slovácké písně a tance o správný rytmus.

K typickým tancům z oblasti uherskohradištského Dolňácka řadíme tzv. sedlcké tance, hošije a skočnou. Jako další tanec se uvádí také šavlový (mečový) tanec, který je spjatý s tradicí fašanku (Jelínková, 1954, s. 12 – 13). Jednotlivé kroky a taneční figury popisuje Jelínková (1954) ve své publikaci *Lidové tance na Slovácku*, dle které je možné si dané tance osvojit.

2.4 Lidový kroj

Lidové kroje řadíme k nejvíce obdivovaným projevům lidové kultury a díky svým výrazným znakům donedávna patřily k hlavním kritériím pro určování národopisných oblastí (Nekuda, 1992, s. 334). Jelikož venkov a menší města nebyla natolik bohatá, aby obyvatelé své šatstvo často měnili, tak se nejvíce v původní podobě zachovaly kroje venkovského a maloměstského lidu (Húsek, 2014, s. 97).

Vznik krojů na Uherskohradištsku můžeme datovat již od 17. století, kdy největší vliv na oblékání selského lidu měla především robota a robotování. Při tvorbě krojů bylo velmi důležité především prostředí. Šatstvo vznikalo již před staletími z praktických potřeb obyvatelstva, které se živilo zejména zemědělstvím a podomáckým hospodařením. Výroba lidového oděvu byla ovlivněna různými dobovými, módními a historickými vlivy, které se odrážely ve výběhu různých tkanin (Tarcalová, 2013, s. 15–16).

Kroje z Uherskohradištska oblékají lidé na relativně velkém území sahající od Uherskobrodsko a Hornácka až ke Strážnici a na západě k východnímu Kyjovsku (Jančář, 2000, s. 153). Mezi dolňáckými kroji představují největší skupinu. Vzhledem ke krojové různorodosti, vyšivacím technikám a dalším vývojovým změnám došlo k řádnému utřídění lidových krojů, které provedl Josef Klvaňa. Uherskohradištské kroje nazval dolskými, které následně rozpracoval do různých variant.

Staroměstsko – jarošovská varianta je charakteristická pro Staré Město a čtvrtě Uherského Hradiště – Jarošov a Mařatice.

Polešovická varianta se obléká v obcích Boršice, Domanín, Hostějov, Kostelany, Medlovice, Nedakonice, Ořechov, Polešovice, Stříbrnice, Syrovín, Tučapy, Těmice, Tupesy, Újezdec u Osvětiman, Zlechov, Vážany a v Moravském Písku pouze ženy.

Velehradsko – spytihněvská varianta je typická pro obce Babice, Huštěnovice, Halenkovice, Jalubí, Jankovice, Sušice, Spytihněv, Kudlovice, Košíky, Traplice, Velehrad a Žlutava.

Bílovická varianta se doposud nosí v Bílovicích (Včelarech), Březolupech, Částkově, Místřicích, Kněžpoli, Nedachlebicích, Svárově, Šarovech, Topolné a Zlámanci (Tarcalová, 2013, s. 41).

Obrázek 5: Varianty krojů Uherskohradištska

(Tarcalová, 2013, s. 12 – 13)

Mimo jiné můžeme kroje rozdělit také na jednotlivé druhy – všední, sváteční, obřadní, pracovní, letní a zimní. Dále můžeme uvést členění na kroje ženské, mužské a dětské (Tarcalová, 2013, s. 41).

2.4.1 Ženský sváteční kroj

Ženský sváteční kroj se po staletí vyvíjel a je tvořen základními částmi:

Rubáč, košile

Rubáč zastupoval funkci intimního ženského oblečení i nočního prádla, které se dříve šilo z konopného plátna. Konopné prádlo bylo sice teplé a pevné, ale jako spodní oděv velice nepříjemné a z toho důvodu se začaly nosit košile plátěné se zapínáním na knoflíky. Tyto košile jsou šité ze dvou kusů plátna, kdy je horní část rozšířena o širší ramínka, která se zapínají nad ňadry.

Spodnice

Spodnice, neboli spodní sukně, jsou bílé plátěné sukně šité z většího množství plátna. Často bývají zdobené sámkou (záhyby) a při okraji strojovou bílou krajkou. V 19. století sahaly spodnice ženám až do poloviny lýtek, ale během let se délka sukně postupně zkracovala až ke kolenům. Tyto sukně jsou velmi naškrobené, aby byly vzhledově bohaté.

Šorec

Šorec, jinak řečeno zadní sukně, představuje nesešitou sukni, která se uvazuje přes spodnici zezadu dopředu. Tato sukně je velmi hustě našasená a u pasu je zdobená výšivkou. Původní šorce byly vyšité barevnými květy a lístky. Roku 1900 je nahradily šorce s jednobarevným vyšíváním, které se užívají i dnes (Tarcalová, 2013, s. 123–125).

Fěrtůšek

Fěrtůšek je přední sukně. Dříve bývala zbarvena do různých barev, ale v dnešní době můžeme vidět totožné červené zbarvení látky jako u tureckého šátku a přednost se dává bílé výšivce ve vodorovných řadách (Jančář, 2000, s. 156).

Rukávce s vyšíváním

Rozlišujeme vrchní a spodní rukávce. Spodní rukávce udávají rukávům tvar. Baňatý vzhled byl vždy docílen díky výplni z papíru, dřevité vlny, pilin nebo nastříhaného molitanu. Vrchní rukávy jsou z jemně škrobeného šifonu seskládaného ze stánků (pruhů plátna) a vlastních rukávců s kadrlemi (volány na koncích rukávů), vyšívány náramky, náprsenkou a obojkem. Rukáv se váže nad loktem tkaničkami a je ukončen 60 cm dlouhými kadrlemi. Tyto kadrle bývaly dříve krajkové, ale z důvodu náročnosti byly později nahrazeny dírkovou výšivkou.

Kordulka

Nazývána také kordula, pérovanica, fridka, vestička. V pol. 19. stol. se šily kordulky jednobarevné z tenké vlněné tkaniny ve tmavém základu a postupem času se měnil materiál i zbarvení. Dnes převládají brokátové kordulky ve fialové, žluté a zelené barvě. Střih kordulky se dodnes nezměnil. Zádový díl je ukončený varhánky – pruhem seskládané látky. Od krku je kordulka otevřená, abychom mohli spatřit bohatou výšivku rukávců.

Turecký šátek

Své jméno obdržel podle jasně červené barvy, která se nazývá turecká červeň dle byliny pocházející z Indie. Vyšití šátku patří k vrcholům umělecké a vyšivačské lidové dovednosti.

Turecké šátky můžeme rozdělit na čtyři druhy – červený s prázdným středem, červený se středem vyplněným drobným kvítečkovým vzorem, šátek s červeným lemem a černým prázdným středem a šátek s červeným lemem a černým středem vyplněným drobným vzorem kvítečků. Existují různé způsoby vázání. U typu kroje staroměstsko-jarošovského a bílovskeho je vázání pevné a přitažené k hlavě a u typu kroje velehradsko-spytihněvského a polešovického je volné.

K dalším částem kroje řadíme také **punčochy**, které se dříve nosily v různých barvách a s různým vzorováním. Dnes však dívky a ženy nosí černé silonové punčochy, neboli silonky. K černým silonkám nesmí také chybět správná obuv. Dříve se ke slavnostním událostem nosily vysoké **boty** po kolena, kterým se říkalo vrapenice, shrnovačky, holínky nebo krabenice. Tyto boty se přestaly nosit kolem roku 1900. Nyní se nosí šněrovací boty, které sahají do půlky lýtek (Tarcalová, 2013, s. 129 – 169).

2.4.2 Mužský sváteční kroj

K základním částem mužského svátečního kroje patří:

Košile

Košile můžeme rozlišovat všední, polosváteční a sváteční (slavnostní). Za nejstarší typ všední košile je považována košile z konopného nebo lněného plátna, která se nedochovala. Dále se nedochovala také polosváteční košile, která se vyráběla z bílého plátna. Sváteční košile se v druhé polovině 19. století šila ze silnějšího šifonového plátna, které se dalo dobře škrobit. Za nejmladší typ sváteční košile se považuje košile sámečková, sámková, sámečkovičá, sámkovičá. Tento název je odvozen od řady sámečků, což představuje našitý pruh plátna nebo bílé krajky na přední části košile.

Nohavice

Jako první byly třaslavice, které se původně šily ze silného konopného, později bavlněného plátna. Tyto nohavice byly na konci ukončeny širokými třásněmi a bývaly sešité jednoduchým stehem. Třaslavice se nosily zasunuté v holínkách – vysokých botách. V první polovině 19. století se začaly vyrábět nohavice bílé a světle modré, ale na Uherskohradištsku se nedochovaly. Nahradily je nohavice tmavomodré až černé, které mají bohatou šňůrečkovou dekoraci. Poklopec a rozstříhy jsou po okrajích zdobeny. Jako doplněk nohavic slouží řemen, kterým se nohavice utahují kolem pasu. Řemen má délku asi dva a půl metru a je vyroben

z černé hovězí kůže. Jako další doplněk nohavic je také zdobený kapesník, který se vkládá do poklopce.

Zástěra

Zástěry u mužů můžeme rozlišovat různé. K třaslavicím muži nosili krátkou zástěru při práci, aby nezavazela. Při slavnostech se ke svátečnímu kroji vázala úzká plátěná zástěra zvaná „slimákovica“ z ručně potištěného plátna, která se dotýkala kotníků, s nejčastějším motivem slimáků a obrubou s motivem růží. V období třicátých let 20. století se začaly nosit zástěry vyšívané pestrými vlnami. Tyto zástěry jsou po všech stranách lemovány barevnými trásněmi a jsou zde zakomponované barvy jako je žlutá, modrá, červená a zelená.

Kordula

Je považována za nejdobnější část kroje. Rozlišujeme dva typy kordul (vestiček), které mají stejný střih, ale odlišují se od sebe zdobením. Vyráběly se z tmavě modrého sukna, jako se vyrábějí nohavice. Oba typy kordul byly podšité hrubým plátnem a vyšívané i přes podšívku. Zapínaly se buď pomocí knoflíku, háčku pod krkem, nebo se nezapínaly vůbec. Kordule byly typické tím, že byly krátké a přiléhavé.

Po roce 1880 se nosily kordule pouze s knoflíky na pravé straně. Levá strana kordule byla zdobená plochými šňůrečkami s otřepeným okrajem. Záda kordule byly zdobeny třemi černými tulipány technikou šňůrování.

Postupem času byla kordula ještě bohatěji zdobená. Přední část kordule se šňůrovala a zdobeny byly také límce a kapsy. Ozdoby v podobě tmavomodrých, později červených květin byly našité v obou rozích kapes.

Pokrývky hlavy

Pokrývky hlavy prošly největšími změnami u mužského kroje. Před rokem 1900 nosili mladší muži kulaté filcové klobouky se stříškou na šířku dvou prstů. Doplněné byly pentlí nebo šňůrečkami zakončenými dvěma žaludy. Velké rozdíly ve vzhledu klobouků zaznamenáváme u svobodných a ženatých mužů. Svobodní muži se od ženatých odlišovali malou voničkou s kosírkem (pérkem), která byla umístěna vpředu klobouků. Kosírek byl nutnou ozdobou a znakem mládí a svobody chlapců.

Typy pokrývek hlavy se měnily na základě blízkosti města a působením kloboučnických živností. Ve dvacátých letech 20. století se začaly nosit vyšší černé filcové klobouky s černou stuhou tzv. selské. Mimo klobouků se nosily také čepice ke kožichům a k haleně. Za další typ

pokrývky hlavy je považována vydrovice, kožešinová čepice kulatého tvaru. Tuto čepici muži nosili ke slavnostnímu kroji.

V dnešní době se ke slavnostnímu kroji nosí beranice, které mají homolovitý tvar a jsou podšité beránčinou nebo barchetovou podšívkou.

Čižmy

K další části kroje můžeme přiřadit také boty zvané čižmy. Za nejstarší typ jsou považovány čižmy úkladové, které byly šité z tvrdé hovězí kůže a nosily se ke svátečnímu kroji. Koncem 19. století tyto boty nebyly již určeny ke svátečnímu kroji, ale ke všednímu oděvu. Ke svátečnímu kroji vznikly čižmy holínkové, které se dle svého vzhledu nazývaly krajovice, holénky, holénkovice, kordovánky. Byly vysoké až po kolena a ušité z hovězí kůže. Horní okraj byl vytvarován do oblouku a na okraji holeně bylo zdobení v podobě růže (Tarcalová, 2013, s. 63 – 88).

2.4.3 Dětský kroj

U dětského kroje se nedochovalo mnoho původních částí. Tyto kroje můžeme spatřit při konání svátečních příležitostí a představují miniaturu krojů dospělých. Velikou příležitostí vidět dětské kroje jsou například Slovácké slavnosti vína a otevřených památek v Uherském Hradišti, kde se každoročně koná průvod jak dospělých, tak dětí. Mezi další příležitosti můžeme zařadit biřmování, první svaté přijímání, hody apod.

Dle věku odlišujeme oblečení novorozeňat, dětí předškolního věku a školních dětí. U školních dětí rozlišujeme kroje všední a obřadní. Všední kroj u chlapců zahrnoval kalhoty uchycené šrákem (popruhem) přes jedno rameno doplněné o bílou nebo jednobarevnou košili se zapínáním u krku. Do zimního počasí nosili beranice na hlavě, rukavice a „burnusky“, neboli kabátky. Jako obuv měli vyšší kožené boty nebo papuče. Kroj u dívek obsahoval „němkyně“, což byly rukávečky a košilka sešitá v jednom kusu oblečení. Dalšími částmi kroje byla kordulka s košilí z bílého plátna a fěrtůšek. V zimě děvčata oblékala kacabajky (kabátky) a jejich pokrývkou hlavy byl teplý vázaný šátek.

Chlapecký i dívčí obřadní kroj je obdobou kroje jak ženského, tak mužského. Chlapci nosí košili z bílého plátna s límečkem kolem krku zdobeným našitou výšivkou. Rukávy jsou bohaté a kolem zápěstí zúžené. Další vrstvu zdobící hrudník tvoří soukenná kordula a jako kalhoty chlapci oblékají bílé plátěné třaslavice s třepenými konci. K těmto kalhotám nosí vysoké boty, do kterých se konce kalhot zastrkávají. Dále nesmíme opomenout zástěru zdobenou našitými růžemi, nebo zástěru nevyšitou, zdobenou modrotiskovými vzory, která

se uvazuje kolem pasu. Jako poslední část chlapeckého obřadního kroje je klobouček s kvítkem a kosírkem, který tvoří ozdobu hlavy. Dívčí kroj obsahuje spodní košilku, na kterou se navlékají rukávce, které rozlišujeme horní a dolní. Horní jsou ozdobené výšivkou a dolní jsou vycpávány molitanem, aby dosahovaly baňatého vzhledu. Na rukávcích se nosí většinou brokátové bílé kordulky s vyšitými květy. Spodní sukně jsou naškrobené a oblékají se dvě – širší vzadu a fěrtůšek vpředu. Na zadní spodnici je šorec. Fěrtůšek je většinou bílé nebo světlejší barvy a při svatém přijímání je spodní okraj zdoben drobnými květy. V pase se váže pentle dlouhá asi 2 – 3 metry a pravidlem je, že musí vždy ladit k přední sukni. Jestliže má dívka oblečený černý šorec, musí mít také uvázaný turecký šátek a pokud má fěrtoch bílý, tak hlavu zdobí bílý věneček. Mezi poslední části dívčího kroje patří také silonové punčochy v bílé barvě a typickou obuví jsou polovysoké černé kožené boty se zapínáním na háčky (Tarcalová, 2013, s. 187 – 203).

3. Úvod do projektů

3.1 Charakteristika pojmů projekt a projektové vyučování

Projekt

V teorii didaktiky se při definování projektu můžeme setkat s velikou nejednotností. Projekt můžeme popsat jako metodu vyučování, komplexní metodu vyučování, nebo také jako organizační formu vyučování (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009, s. 13). Někteří autoři projekt mohou chápat jako výrobu skutečného produktu představující souhrn dosavadních zkušeností získaných v dané oblasti (Pash, 1998, s. 160).

Na základě různých autorů zabývajících se pojmem projekt má v dnešní době charakteristika tohoto pojmu již od pragmatičké pedagogiky až po současnost řadu definic (Coufalová, 2006, s. 10). Níže uvádíme pouze některé z nich.

Velínský (Kratochvílová, 2016, s. 34) popisuje projekt jako „[...] *určitě a jasně navržený úkol, který můžeme předložit žákovi tak, aby se zdál životně důležitým tím, že se blíží skutečné činnosti lidí v životě.*“

Podle J. Maňáka a V. Švece (Kratochvílová, 2016, s. 35) je projekt „[...] *komplexní praktická úloha (problém, téma), spojená se životní realitou, kterou je nutno řešit teoretickou a praktickou činností, která vede k vytvoření adekvátního produktu.*“

William Heard Kilpatrick (Coufalová, 2006, s. 10) uvádí definici: „*Projekt jest určitě a jasně navržený úkol, který můžeme předložit žákovi tak, aby se mu zdál životně důležitým tím, že se blíží skutečné činnosti lidí v životě.*“

Projektové vyučování

Existuje řada autorů, zabývajících se projektovým vyučováním, která se přiklání ke znaku materiálního výstupu projektu a někteří autoři se zaměřují na smysluplnou činnost žáků nebo skupinovou práci (Coufalová, 2006, s. 10).

Pedagogický slovník (Průcha, 2003, s. 184) definuje projektové vyučování jako vyučování, které je založeno na projektové metodě. V rámci této metody jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých projektů a získání zkušeností pomocí praktických činností a experimentování. Projekty mohou mít podobu integrovaných témat, praktických problémů ze životní reality nebo praktické činnosti směřující k vytvoření nějakého výrobku, výtvarného či slovesného produktu.

S pojmem „projektové vyučování“ se můžeme také setkat v zahraničí pod názvem „project-based learning“. Tento termín se soustřeďuje na žáka, který je hlavním účastníkem projektu a poukazuje na jeho aktivitu a samostatnost v učebním procesu. Na druhou stranu pro dosažení cíle projektu žák také potřebuje citlivou podporu ze strany někoho zkušenějšího – jako je učitel (Kratochvílová, 2016, s. 40). Níže uvádíme definice autorů, kteří se charakteristikou pojmu „projektové vyučování“ zabývali.

Podle J. Adamse (Coufalová, 2006, s. 10) projektové vyučování „[...] oživuje každou vědomost, kterou vyvolává. Při této metodě neshrnuje učitel nejprve vědomosti a nehledá teprve potom, jak jich užít: počíná užitím a shledává vědomosti.“

J. Maňák a V. Švec (2003, s. 168) vymezují projektovou výuku jako „[...] komplexní praktickou úlohu (problém, téma) spojenou se životní realitou, kterou je nutno řešit teoretickou i praktickou činností, která vede k vytvoření adekvátního produktu.“

H. Grecmanová (Kratochvílová, 2016, s. 40) vnímá projektové vyučování jako „[...] organizační formu, která je ve srovnání s frontálním vyučováním i jinými formami výuky významně komplexnější, protože projekty jsou složeny z četných rozmanitých fází, využívají všechny sociální formy a metody učení a zaměřují se na vysoce žádané oblasti učebních cílů.“

3.2 Rozpracování projektů dle RVP ZV

Při rozpracování projektů vycházíme z RVP ZV (2017) a věnujeme se pouze oblastem, které se vztahují k činnostem v praktické části diplomové práce.

Vzdělávací oblasti:

Člověk a jeho svět

Tematický okruh: Místo, kde žijeme

Očekávané výstupy (1. období):

- žák začlení svou obec (město) do příslušného kraje a oblužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě)

Očekávané výstupy (2. období):

- žák určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich
- žák vyhledá typické regionální zvláštnosti hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického

Učivo:

- **domov** – prostředí domova, orientace v místě bydliště
- **obec (město), místní krajina** – její části, poloha v krajině, minulost a současnost obce (města)
- **okolní krajina (místní oblast, region)** - působení lidí na krajinu a životní prostředí, světové strany
- **naše vlast** – domov, krajina, národ
- mapy obecně zeměpisné a tematické

V rámci tohoto tematického okruhu se v praktické části projektu zaměřujeme na poznávání města Uherské Hradiště a udržování místních tradic a zvyků. Žáci se také učí pracovat s mapou, určovat světové strany a hledat města v okolí, která umí zasadit do krajů ČR.

Tematický okruh: Lidé kolem nás

Učivo:

- **soužití lidí** – mezilidské vztahy, komunikace, zájmové spolky
- **kultura** – podoby a projevy kultury, kulturní instituce, masová kultura

Kulturu regionu Uherskohradištska tvoří společenstvo lidí žijící v této oblasti. Tento tematický okruh zahrnuje poznání, jak se určité tradice a zvyky dodržují. Jednotlivé tradice mají určitý postup, dle kterého bychom se měli řídit.

Tematický okruh: Lidé a čas

Očekávané výstupy (1. období):

- žák pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije
- žák uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí; na příkladech porovnává minulost a současnost

Očekávané výstupy (2. období):

- žák pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy

- žák srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifík
- žák objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů

Učivo:

- **orientace v čase a časový řád** – dějiny jako časový sled událostí, kalendáře, roční období
- **současnost a minulost v našem životě** – proměny způsobu života, státní svátky a významné dny
- **regionální památky** – lidé a obory zkoumající minulost

Tento tematický okruh má žáky obohatit v časovém sledu jednotlivých tradic. Žáky učíme, jak jdou jednotlivé tradice za sebou časově během roku a zasazujeme je do konkrétního datumu. Zároveň je cílem, aby si žáci uvědomili rozdíly v konání tradic v minulosti v porovnání s nynější dobou.

Jazyk a jazyková komunikace

Vzdělávací obor: Český jazyk a literatura

Tematický okruh: Komunikační a slohová výchova

Očekávané výstupy (1. období):

- žák plynule čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti
- žák na základě vlastních zážitků tvoří krátký mluvený projev

Očekávané výstupy (2. období):

- žák rozlišuje spisovnou a nespisovnou výslovnost a vhodně ji užívá podle komunikační situace
- žák reprodukuje obsah přiměřeně složitě sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta

Učivo:

- **čtení** – věcné čtení (čtení jako zdroj informací, čtení vyhledávací, klíčová slova)
- **naslouchání** – věcné naslouchání (pozorné, soustředěné, aktivní – zaznamenat slyšené, reagovat otázkami)
- **mluvený projev** – dialog na základě obrazového materiálu

V rámci aktivit z projektů sem můžeme zařadit čtení textů ve slováckém nářečí a jejich následný překlad do spisovné češtiny. Žáci si výrazy v nářečí osvojují pomocí reprodukce textu

a jsou schopni si některé výrazy odvodit. Následně dokáží srovnat pojem v nářečí a pojem spisovný.

Tematický okruh: Jazyková výchova

Očekávané výstupy (2. období):

- žák rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary

Tento tematický okruh se týká především schopnosti přečíst a porozumět textu ve slováckém nářečí. Žáci poté určují pravidla psaní slov v nářečí na základě rozboru.

Tematický okruh: Literární výchova

Očekávané výstupy (2. období):

- žák tvoří vlastní literární text na dané téma

Z projektu sem můžeme zařadit osvojení si říkadla a vymýšlení vlastní vyvolávky ve skupině, která má obsahovat rým.

Umění a kultura

Vzdělávací obor: Hudební výchova

Očekávané výstupy (1. období):

- žák zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně
- žák využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře

Očekávané výstupy (2. období):

- žák zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně

Učivo:

Vokální činnosti

- **hudební rytmus** – realizace písní ve 2/4 a 4/4 taktu

Instrumentální činnosti

- **hra na hudební nástroje** – reprodukce pomocí jednoduchých hudebních nástrojů z Orffova instrumentáře
- **rytmizace** – hudební doprovod (akcentace těžké doby v rytmickém doprovodu)

Hudebně pohybové činnosti

- **pohybový doprovod znějící hudby** – jednoduché lidové tance

Cílem tohoto tematického okruhu je seznámit žáky s lidovými písněmi Uherskohradištska, které se vážou k různým tradicím. Pomocí vokálních, instrumentálních a hudebně pohybových činností se žáci dokáží vcítit do období masopustu, velikonočních svátků a jízdy králů. Písně umí doprovodit pomocí Orffových nástrojů nebo zvuků, vznikajících hrou na vlastní tělo.

Člověk a svět práce

Tematický okruh: Práce s drobným materiálem

Očekávané výstupy (1. období):

- žák vytváří jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů
- žák pracuje podle slovního návodu a předlohy

Očekávané výstupy (2. období):

- žák využívá při tvořivých činnostech s různým materiálem prvky lidových tradic
- žák volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu
- žák udržuje pořádek na pracovním místě a dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce

Učivo:

- vlastnosti materiálu (papír a karton, drát)
- pracovní pomůcky a nástroje – funkce a využití
- lidové zvyky, tradice

Záměrem tohoto tematického okruhu je osvojení si jednoduchých pracovních postupů při výrobě výrobku a správné zacházení s pomůckami a materiálem. Žáci pracují také ve skupinách, kde se učí společně pracovat na jednom výrobku a stanovit si úkoly mezi sebou. Při práci si také osvojí výrazy pojící se k folklóru (části kroje).

3.3 Návrh a popis projektů

Projekty navrhujeme pro učitele ZŠ UNESCO v Uherském Hradišti, kteří je mohou využít ve své pedagogické činnosti. V rámci těchto projektů se zaměřujeme na vybrané tradice a zvyky, které jsou typické pro oblast Slovácka. Jednotlivé projekty popisujeme v náplni projektů, kde máme uvedenou tabulku činností ke každému ročníku. Tyto činnosti dále detailně rozpracováváme. Cílem projektů je seznámit žáky s kulturou Uherskohradištska a zaměřit se na tradici masopustu, Velikonoc a jízdy králů. Pokud u uvedených aktivit není uveden zdroj, je autorem aktivit autorka diplomové práce. Aktivity v jednotlivých projektech na sebe navazují a žáky obohacují v oblastech Člověk a jeho svět, Jazyk a jazyková komunikace, Umění a kultura a Člověk a svět práce.

Při vytváření projektů vycházíme z RVP ZV (2017), kde máme uvedeny cíle, klíčové kompetence a dále pracujeme s publikací *Teorie a praxe projektové výuky* od J. Kratochvílové (2016).

Popis projektových dní

Název: Vstup do světa folklóru na Uherskohradištsku

Realizace: ZŠ UNESCO Uherské Hradiště (školní rok 2021/2022)

Věkové zaměření: 1., 3., a 5. ročník ZŠ

Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět

Integrace mezi vzdělávacími obory: Český jazyk a literatura
Hudební výchova
Člověk a svět práce

Typologie projektů:

- **podle délky:** 3 projekty po 4 vyučovacích hodinách
- **podle navrhovatele:** uměle vytvořený
- **podle organizace:** víceřadový
- **podle počtu zúčastněných:** společný
- **podle prostředí:** školní
- **podle informačního zdroje:** vázaný

Smysl projektů:

Žáci získají nejen nové informace a poznatky o vybraných zvycích a tradicích, ale také povědomí o jazyku v nářečí a lidových písních na Uherskohradištsku.

Výstup:

Žáci si vyrobí produkty a osvojí si lidové písně, které se vážou k místní kultuře. Současně budou mít vypracované pracovní listy dané tematiky, které poslouží k prohloubení a upevnění získaných vědomostí.

Předpokládané cíle:

Kognitivní

- žáci získají informace o konání vybraných tradic a zvyků Uherskohradištska
- žáci si osvojí některé lidové písně obohacené o výrazy v nářečí
- žáci dokáží popsat mužský a ženský kroj Uherskohradištska
- žáci dokáží odlišit výraz ve slováckém nářečí a spisovný výraz

Afektivní

- žáci vnímají vliv folklóru na současnost
- žáci si budují vztah k tradicím a zvykům, které se v rámci folklóru dodržují

Sociální

- žáci umí pracovat ve skupinách a spolupracovat se spolužáky
- žáci se zapojují do diskuse
- žáci dodržují pravidla komunikace ve vztahu učitel-žák, žák-žák

Psychomotorické

- žáci se aktivně zapojují do pracovních činností
- žáci pracují s různými druhy materiálu dle instrukcí učitele
- žáci se starají o pořádek kolem sebe

Klíčové kompetence:

K učení

- žák vyhledává a třídí informace a využívá je v procesu učení
- žák pracuje s obecně užívanými termíny a uvádí věci do souvislostí, které následně propojuje do širších celků
- žák získává nové poznatky ohledně průběhu lidových zvyků a tradic Uherskohradištska

K řešení problémů

- žák využívá získané vědomosti k řešení různých úkolů
- žák volí vhodný pracovní postup při tvorbě výrobku v pracovních činnostech
- žák vyhledává informace pro řešení úkolů v rámci pracovních listů

Komunikativní

- žák kultivovaně formuluje své myšlenky a názory v logickém sledu
- žák se aktivně zapojuje do diskuse a naslouchá druhým
- žák rozumí lidovým textům, reaguje na ně a využívá je ke svému rozvoji
- žák rozumí obrazovému materiálu a přemýšlí nad ním

Sociální a personální

- žák rozumí potřebě spolupracovat a podílí se na diskusi jak v malé skupině, tak i v rámci celé třídy
- žák se podílí na utváření příjemné atmosféry ve třídě

Občanské

- žák chrání a respektuje tradice a kulturní dědictví
- žák se aktivně zapojuje do kulturního dění

Pracovní

- žák bezpečně používá materiály, nástroje a vybavení v pracovních činnostech
- žák využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje

Časová dotace:

Dílčí projekty jsou rozpracovány do čtyř vyučovacích hodin v 1., 3. a 5. ročníku na prvním stupni ZŠ. Jednotlivé projekty zařazujeme do období konání zmíněných tradic s dodržением návaznosti jednotlivých předmětů v každém projektu.

Organizace:

- skupinová výuka (práce ve dvojicích a malých skupinkách do pěti žáků)
- hromadná výuka
- individuální výuka

Výukové metody:

- slovní: diskuse, vysvětlování, vyprávění, práce s textem, výklad
- názorně-demonstrační: předvedení pohybu/tance, dramatizace
- praktické: pracovní činnosti

Způsob hodnocení:

- průběžné hodnocení žáků
- slovní hodnocení žáků na závěr vyučovacích hodin

3.4 Způsob hodnocení projektové výuky

Pro hodnocení projektů jsme zvolili metodu sebereflexe a reflexi ze strany učitelek daných ročníku na 1. stupni ZŠ UNESCO v Uherském Hradišti. V průběhu realizace výuky jsme se zaměřovali zejména na to, zda žáci rozumí jednotlivým aktivitám. Dále jsme se soustředili na to, zda zvolený počet aktivit bude dostačující v rámci časové dotace. Vlastní reflexe jsou sepsány pod jednotlivými projekty s doplněním o reflexi učitelky daného ročníku.

4. Náplň projektů

4.1 I. třída

Seznam aktivit v jednotlivých předmětech	
Prvouka	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je to tradice? • Co je to fašank? • Jak to bylo na masopustu • Moje fašanková postava
Pracovní činnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Živé fašankové pexeso • Tvoříme si vlastní masku
Český jazyk	<ul style="list-style-type: none"> • Říkadlo o fašanku • Osvojení říkadla s pohybovým ztvárněním • „O koblížkovi“ • Na jaké písmenko začínáš?
Hudební výchova	<ul style="list-style-type: none"> • „Na medvěda“ • Dechové cvičení a rozezpívání • Beseda o písni • Nácvič lidové písně • Pohybové ztvárnění písně spojené s průvodem

Prvouka

Téma: Zvyky a tradice – fašank

Vzdělávací cíl: žák se seznámí s tradicí fašanku

Aktivita č. 1 - Jaká je to tradice?

Pomůcky: obrázky k fašanku – medvěd, kominík, kobližky, smrt, slanina, kůň (příloha č. 1)

Úvod:

„Víte, děti, co jsou to tradice a zvyky? Dokážete vyjmenovat tradice a zvyky, které se u nás na Slovácku udržují?“

Postup:

Sedneme si s žáky na koberec a před žáky předložíme kartičky s obrázky. Budeme se žáků ptát, co vidí na obrázku a zda dokáží přiřadit obrázky k určité tradici. V případě, že žáci nepoznají, o jakou tradici se jedná, oznámíme jim, že se jedná o „fašank“, který můžeme nazvat také jako masopust, šibřinky, ostatky nebo končiny.

Aktivita č. 2 – Co je to fašank?

Pomůcky: výkladový text (příloha č. 2)

Postup:

S žáky nadále sedíme v kruhu a přečteme jim výkladový text, který se týká toho, jak vznikl fašank, kdy ho slavíme, jaké dny se týkají této tradice a jaké masky symbolizují tuto tradici. Na závěr se žáků budeme ptát na otázky k textu, kdy si ověříme, zda si pamatují jednotlivé informace. Následovat bude příběh o fašanku, který nám tuto tradici ještě více přiblíží.

Aktivita č. 3 – „Jak to bylo na masopustu.“

Pomůcky: počítač, interaktivní tabule, videoukázka¹

Postup:

Žáci se pohodlně usadí na koberci tak, aby všichni viděli na interaktivní tabuli a zhlédnou krátký příběh „Chaloupka na vršku: Jak to bylo na masopustu“. Žáci uvidí, z jakého důvodu se koná i jak probíhá slavnostní průvod.

---

¹ ČT EDU. Chaloupka na vršku: Jak to bylo na masopustu. [online]. 9. 9. 2020 [cit. 2022-02-18]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/5311-chaloupka-na-vrsku-jak-to-bylo-na-masopustu>

Po zhlédnutí příběhu se budeme děti ptát na otázky: „*O čem příběh byl? Jaké jídlo se v příběhu objevilo? Co je to půst? Proč a jak dlouho se musí držet půst? Co se jedlo v době půstu? Jaké masky v průvodu jsi viděl/a?*“.

Aktivita č. 4 – Moje fašanková postava

Pomůcky: pracovní list (příloha č. 3), tužka, pastelky

Postup:

Každý žák dostane pracovní list s obrázky fašankových postav. Společně si prohlédneme tento pracovní list a řekneme si, jaké postavy jsou zde znázorněny a jaké další tradiční postavy už známe. Uvedeme také, že v dnešní době ve fašankovém průvodu chodí i netradiční (novodobé) postavy – pohádkové, filmové apod. Úkolem žáků je vybarvit fašankové postavy a do rámečku nakreslit postavu, za kterou by se žáci převlékli v průvodu. Po vypracování pracovního listu si sedneme společně na koberec do kruhu a každý žák nám zdůvodní, proč si vybral danou postavu, kterou nakreslil.

Pracovní činnosti

Téma: Fašankové masky

Vzdělávací cíl: žák dokáže popsat symboliku jednotlivých fašankových masek, žák umí vyrobit masku

Aktivita č. 1 – Živé fašankové pexeso

Postup:

- na úvod žákům oznámíme, že budeme hrát živé fašankové pexeso a zeptáme se žáků, zda by věděli, o co se bude jednat
- všem žákům vysvětlíme, že budeme hrát pexeso, kde dvojice bude představovat tradiční či netradiční postavu znázorněnou pantomimou
- zvolíme 2 žáky (hráče), kteří budou hádat a půjdou na chvíli za dveře
- učitel zbylé žáky rozdělí do dvojic a každá dvojice bude představovat jednu fašankovou postavu (tradiční postavy = nevěsta, ženich, kůň, medvěd, smrt, šašek, netradiční (novodobé) postavy = indián, policajt, spiderman)
- dvojice žáků si musí vytvořit stejnou pantomimu na danou postavu, na jejichž vytvoření mají cca 2 minuty
- při tvorbě pantomimy učitel sleduje žáky a je také v roli rádce

- po dokončení pantomimy učitel tyto pantomimy zkontroluje (aby se nenašla shodná pantomima s jinou dvojicí) a žáci se posadí na koberec
- vytvoří mezi sebou rozestupy a zavoláme hráče čekající za dveřmi
- přicházející hráče obeznámíme, jaké postavy tu mohou nalézt
- jeden z hráčů začíná a vybírá si první dvojici, u které si myslí, že by mohla představovat jednu postavu
- pokud tento hráč uhodne dvojici, vybírá další dvojici a pokud nevybere správnou dvojici, pokračuje druhý hráč
- při správném výběru dvojice hráč určí, o jakou postavu se jedná a co daná postava symbolizuje (viz Český jazyk)
- vyhrává hráč s větším počtem uhodnutých dvojic

Aktivita č. 2 – Tvoříme si vlastní masku

Pomůcky: šablony masek (příloha č. 4), klobouková guma, děrovačka, nůžky, manikúrní nůžky, tvrdý papír A4, pastelky, fixy

Postup:

- každý žák si vybere šablonu masky, kterou si chce vyrobit
- žáci si mohou vybrat z masek: medvěd, vlk, zajíc, liška, kůň, šašek, opice, myška
- žáci si obkreslí šablonu na tvrdý papír a vystříhnou si masku
- s vystříhnutím očí pomůže učitel pomocí manikúrních nůžek
- masku si žáci vybarví pomocí pastelek, fixů dle fantazie
- na závěr žákům pomocí děrovačky vytvoříme na obou stranách masky díry, do kterých upevníme kloboukovou gumu

Český jazyk

Téma: Slovácké nářečí

Vzdělávací cíl: žák si osvojí některá slova ze slováckého nářečí a porozumí jim, žák se naučí říkadlo s tématem fašanku, žák dokáže pantomimou zdramatizovat postavu z pohádky

Aktivita č. 1 – Říkadlo o fašanku

Postup:

Žáci se pohodlně usadí, mohou zavřít oči a pozorně poslouchají. Učitel nahlas žákům zarecituje říkadlo a žáci vnímají jednotlivá slova říkadla.

*Fašanek, fašanek velká noc bude,
kdo nemá kožucha, zima mu bude.
Já nemám kožucha, zimú sa třasu,
dajte mně slaniny, nech sa napasú.²*

Po zaznění říkadla provedeme rozbor. Budeme se žáků ptát: „*Dokázal by někdo říct, o čem toto říkadlo je? Byla v říkadle nějaká slova, která neznáte? Myslíte si, že je toto říkadlo napsané česky, nebo v nějakém jiném jazyce?*“. Vzápětí žákům objasníme, že se jedná o NÁŘEČÍ. Stručně žákům vysvětlíme, co je nářečí a následně slova v nářečí v textu společně vyhledáme. Jednotlivá slova nahradíme za spisovný výraz (kožuch – kožich, zimú – zimou, sa – se, třasu – třesu, dajte – dejte).

Aktivita č. 2 – Osvojení říkadla s pohybovým ztvárněním

Postup:

Žáci se v lavicích pohodlně usadí a budou po učiteli opakovat jednotlivé verše. Učitel řekne první verš, žáci opakuji. Následně druhý verš, který žáci opět opakuji a poté tyto dva verše zopakují dohromady. Stejným způsobem provedeme další verše a poté říkadlo zarecitujeme celé.

Po osvojení textu říkadla připojíme pohyb, který jsme si vymysleli. Postavíme se do prostoru a opět budeme postupovat jako u nácvičku textu říkadla, kdy si budeme pohyb osvojovat po verších. Na závěr obě části spojíme, tudíž zarecitujeme říkadlo s pohybovým ztvárněním.

*Fašanek, fašanek velká noc bude,
kdo nemá kožucha, zima mu bude.
Já nemám kožucha, zimú sa třasu,
dajte mně slaniny, nech sa napasú.*

Tlesk, tlesk, ruce oblouk (velký),
dlaně vzhůru (divíme se), ruce třou o paže.
Ruce třou o paže, současně otočka vpravo, vlevo,
dlaně se třou (prosíme), hladím bříško.

---

² Masopustní písně a říkadla. [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <http://slovackonadlani.cz/index.php/slovacke-tradice/fasank/masopustni-pisne-a-rikadla>

Aktivita č. 3 – „O koblížkovi“

Pomůcky: šátek, hůl, masky – vlk, liška, zajíc, medvěd (viz pracovní činnosti), text pohádky s přímou řečí postav (příloha č. 5)

Motivace: „*Pamatujete si děti, jaké sladké jídlo se v pohádce „Chaloupka na vršku“ objevilo? Znáte nějakou pohádku o tomto sladkém pokrmu?*“

Postup:

Na úvod se děti zeptáme, zda pohádku „O koblížkovi“ znají a v rámci oživení ji žákům na úvod převyprávíme. Poté rozdělíme žáky na postavy: koblížek, babička, dědeček, zajíc, vlk, medvěd, liška a zbytek dětí bude v roli obecnstva. Jednotlivé postavy od sebe odlišíme pomocí rekvizit: babička – šátek, dědeček – hůl, vlk, zajíc, medvěd a liška – masky. Učitel je vždy v pozici vypravěče a pohádku vypráví celou včetně přímých řečí postav. Vybraná skupinka žáků učitele doplňuje pantomimou. Pohádku zahrajeme vícekrát, aby se žáci z obecnstva vystřídali a mohli si zahrát nějakou roli.

Aktivita č. 4 – Na jaké písmenko začínáš?

Pomůcky: pracovní list (příloha č. 6), tužka/pero

Postup:

Žákům rozdáme pracovní list, který obsahuje písmena a obrázky. Žáci mají za úkol popřemýšlet nad počátečními písmeny jednotlivých obrázků a přiřadit pomocí čáry obrázky ke správným písmenům. V rámci společné kontroly si vytleskáme jednotlivé obrázky a upevníme jejich počáteční písmena.

Hudební výchova

Téma: „*Pod šable*“ – nácvič lidové písně

Vzdělávací cíl: žák umí zazpívat píseň „*Pod šable*“, žák dokáže pohybově ztvárnit píseň

Aktivita č. 1 – „Na medvěda“

Pomůcky: šátek, triangel

Postup:

Vybereme jednoho žáka, který bude představovat medvěda a druhého žáka, který bude v roli medvědí partnerky, která medvěda volá domů. Zavážeme medvědovi oči šátkem, medvědí partnerka obdrží triangel a postaví se na druhou stranu třídy a ostatní žáci budou představovat medvíďata, která si posedají na zem do prostoru třídy. Úkolem medvěda je dostat se z bodu A

(jedna strana třídy) do bodu B (druhé strany třídy) ke své medvědí partnerce a v cestě se bude potýkat s medvíďaty sedícími na zemi, která musí obejít. Aby medvěd mlád'átka nezašlápnul, bude mlád'átko, ke kterému se medvěd přiblíží, vydávat zvuk („brum, brum“). Na základě sluchového vnímání se medvěd může bezpečně dostat do cíle.

Aktivita č. 2 – Dechové cvičení a rozezpívání

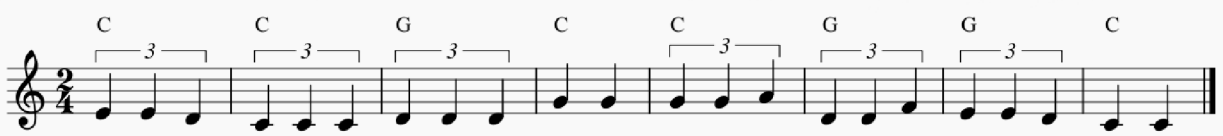
Postup:

- *Medvědí bříško* – nádechem nosem nafoukneme bříško jako medvěd a výdechem ústy vyfoukneme a vícekrát opakujeme
- *Zívni jako medvěd* – na vokál „ú“ nasadíme hlavový tón ve vzpřímeném stoji s rukama nad hlavou a postupujeme glissandem k hlubokým tónům, kdy ruce volně spustíme dolů a spojíme s vokálem „á“ – tudíž nám vznikne slabika „úá“
- *Brumendo* – ústa máme přivřená, zuby mírně od sebe a na slabiku „hm“ zpíváme od prvního stupně 3 sousední tóny nahoru a zpět po stupnici a postupně transponujeme do tónin vyšších a nižších po půltónech
- *Zabruč jako medvěd* – na slabiku „brum“ zpíváme 5 tónů nahoru a 5 tónů zpět po stupnici a opět postupně transponujeme po půltónech

Aktivita č. 3 – Beseda o písni

Pomůcky: klavír, dřevěné hole

Pod šable

Pod ša - ble, pod ša - ble, aj pod o - bu - šky, my vše - cko be - re - me, aj pla - né hru - šky.
Ta - dy nám ne - da - li, ta - dy nám da - jů, ko - má - ra za - bi - li, sla - ni - nu ma - jů.

3

Postup:

Žáci se pohodlně usadí a učitel přednese píseň. Úkolem žáků je zaposlouchat se do textu písně a následně je vyzveme, aby nám sdělili, o čem se v písni zpívá. S žáky si vysvětlíme jednotlivá slova, která se v písni objevují a která žáci neznají („šable“ – „meč“). Ke slově v nářečí

³ Verze je převzata z repertoáru od Moravské CM Jindřicha Hovorky včetně textu písně.

přiřadíme odpovídající výraz ve spisovné češtině. Žákům ukážeme dřevěné hole, které mohou představovat „šable“ (viz obrázek č. 6).

Obrázek 6: „Šable“
(foto: K. Turčinová)

Aktivita č. 4 – Nácvič lidové písně

Pomůcky: klavír

Postup:

Učitel přednese celou píseň s doprovodem klavíru. Nácvič provádíme pomocí imitace, kdy učitel předzpívá nejprve první část písně (4 takty) a žáci opakuji, dále druhou část písně (4 takty). Následně obě části spojíme a zazpíváme první sloku písně s doprovodem klavíru. Druhou sloku nacvičujeme obdobně. Píseň vícekrát zopakujeme s využitím různých variant.

- zpívají pouze dívky/chlapci
- 1. polovina třídy/2. polovina třídy

Aktivita č. 5 – Pohybové ztvárnění písně spojené s průvodem

Pomůcky: nahrávka⁴

Postup:

- žáky rozdělíme do páru dívka – chlapec (dle sestavy třídy, popř. dívka – dívka)
- s využitím nahrávky učitel předvede tanec k této písni nejprve dívkám, poté chlapcům

---

⁴ VARIOUS ARTISTS – TOPIC. *Pod šable*. In: Youtube. [online]. 18. 1. 2019. [cit. 2022-02-19].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=j2giPRvD7ec>

- nácvik nejprve provádíme bez nahrávky v doprovodu zpěvu učitele
- žáci vytvoří zástup (průvod) a při zpěvu první sloky (8 taktů) dívky drží ruce v bok a při chůzi se pohupují do stran, chlapci tleskají do rytmu písně
- v mezihře (8 taktů) chlapec chytne dívku kolem pasu, dívka chlapce za ramena a točí se 4 takty na jednu stranu a 4 takty na druhou stranu
- po osvojení tance připojíme zpěv žáků

Na závěr si žáci nasadí své masky, chlapci si vezmou do rukou „šable“ a uděláme si průvod po třídě s tancem a zpěvem písně „*Pod šable*“. V rámci průvodu žáci také předvedou již osvojenou říkanku doplněnou pohybem (viz Český jazyk). Za odměnu si žáci zaslouží čerstvě upečený koblížek, který si mohou sníst.

4.1.1 Vlastní reflexe

Projekt byl realizován dne 24. 2. 2022. Ve třídě bylo celkem 18 žáků.

Prvouka

Veškeré připravené činnosti byly naplněny v časové dotaci 45 minut. Žáci byli aktivní, dokázali odpovídat na otázky a zapojovali se do debaty o fašanku. Při výkladu žáci seděli v lavicích, nikoli na koberci v kruhu z důvodu malé třídy. V průběhu výkladu o fašanku jsem zpozorovala neklid žáků a na základě toho jsem žáky více zapojila. Při vysvětlování symboliky fašankových masek jsem povídání doplnila o pohyb žáků – „*Podle výšky medvědova skoku rostlo obilí do výšky. Tak vyskočte, ať vidíme, jak vysoké obilí nám vyroste!*“ Velikou výhodou bylo, že jsem tento projekt realizovala v rámci fašankového dne ve škole, kdy všichni žáci do školy přišli v kostýmech. U pracovního listu „*Moje fašanková postava*“ se tedy nabízelo, aby žáci do volného rámečku nakreslili svůj vlastní fašankový kostým, který měli aktuálně na sobě.

Pracovní činnosti

Úvodní hru „*živé fašankové pexeso*“ jsme hráli dvakrát. Poprvé jsem postavy dvojicím určila já, v druhé hře měli žáci volnost ve výběru netradičních postav. Ačkoli jsme všechny naplánované aktivity stihli v časové dotaci, volila bych ke každé masce více šablon. Při výrobě masek jsem měla ke každé masce připravené 3 šablony. Nikdy nemůžeme předpokládat, která z masek bude nejatraktivnější pro žáky. Při vystřihování očí masek byli žáci samostatní a pouze některým jsem pomohla s nastřihnutím očí.

Český jazyk

U žádné z aktivit jsem neshledala jediný problém. U pohádky „O koblížkovi“ jsem zpozorovala, že ji žáci podrobně znají. Nejprve pohádku žáci zahráli pantomimou a při další hře žáci doplňovali i text, který jednotlivé postavy z pohádky říkají. Závěrečnou aktivitu žáci zvládli bez problému. Všechna písmenka z pracovního listu žáci již ovládají a po dokončení pracovního listu někteří žáci zkoušeli vymýšlet slova, která začínají na písmenka, která se zde neobjevila.

Hudební výchova

Z důvodu malé třídy jsme museli úvodní hru „Na medvěda“ zahrát třikrát, aby se všichni žáci mohli zapojit. V každé hře jsem vždy vybrala 6 žáků, kteří byli v roli mládčátek, dále medvěda a medvědí partnerku, která medvěda volá domů. Zbylí žáci seděli v lavici a pozorovali chod hry. Při této hře byly děti naprosto soustředěné, a proto usuzuji, že je daná aktivita nadchla. Při besedě o písni jsem se dozvěděla, že někteří žáci píseň „*Pod šable*“ znají z folklórních souborů, které navštěvují. Při nácvičku písni jsem nejprve vytleskávala metrum, aby se žáci neztráceli v tempu a po osvojení písni jsem přidala doprovod klavíru. Na závěr jsme uskutečnili průvod doplněný o tanec nejen ve třídě, ale i na chodbě z důvodu stísněného prostoru. Žáci si vykoledovali sladkou odměnu ve formě domácích koblížků.

4.1.2 Reflexe ze strany třídní učitelky

Výuka probíhala v pozitivní atmosféře. Zvolené pracovní tempo v hodině bylo přiměřené a vedlo ke splnění stanoveného cíle. V hodinách převažovala frontální výuka kombinovaná se samostatnou prací žáků, při níž získávali poznatky vlastním úsilím bez vnějšího vedení. Informace využívali žáci při řešení různě náročných úloh. Menší počet žáků ve třídě zajišťoval možnost podílet se na společném tématu prostřednictvím aktivit přiměřených jejich schopnostem. V případě potřeby se žákům dostávalo individuální pomoci. Studentka využívala aktivizující metody (soutěže, hry, názorné úlohy). Verbální komunikace v podobě otázek a odpovědí směřovala vždy ke stanovenému cíli. Zadávání úkolů bylo srozumitelné. Motivace i práce s chybou se průběžně v hodině objevovaly. Přístupná prezentační technika – počítač, dataprojektor.

Na vysoké úrovni bylo zařazování sebehodnocení a vzájemného hodnocení žáků. Studentka vytvářela ve třídě pozitivní sociální klima přispívající k podpoře rozvoje osobnosti žáků. Téma se prolínalo s praxí a životem. Účelné vedení žáků k řešení problému podněcovalo

reakce a nápady, na kterých pak studentka formulovala předem nejasný, ale úspěšný výsledek a závěr debaty.

V hodině byla posilována úroveň čteného textu, porozumění mluvenému projevu a komunikaci. Žáci nenásilně napodobovali a procvičovali zvukovou podobu písní a upevňovali slovní zásobu. S vyučujícím komunikovali přirozeně v jednoduchých větách a pokynům rozuměli. Malý počet přítomných žáků umožňoval střídání čtení, tvoření otázek a odpovědí, vysvětlování významu slov spojených s jejich obrazovou vizualizací. Zařazena byla i zvuková ukázka, na kterou žáci dobře reagovali. Atmosféra hodiny byla příjemná, žáci byli často hodnoceni a povzbuzováni. Rozvoj komunikativních dovedností žáků byl na velmi dobré úrovni.

Pozitiva:

- psychická odolnost je u studentky na výborné úrovni
- schopnost empatie, tolerance
- osobní postoje a hodnotové orientace
- osobní dovednosti (řešení problémů, kooperace, kritické myšlení)
- osobní vlastnosti (zodpovědnost, důslednost, přesnost)

Možnosti ke zlepšení a růstu:

- neustálý rozvoj v pedagogické práci

Celkově hodnotím projekt velmi pozitivně. Vše bylo na velmi vysoké úrovni.

Mgr. Lenka Machová, ZŠ UNESCO Uherské Hradiště

4.2 III. třída

Seznam aktivit v jednotlivých předmětech	
Prvouka	<ul style="list-style-type: none"> • Kampak patříš? • Vysvětlí pojmy • Dny Velikonoc • Velikonoční křížovka
Český jazyk	<ul style="list-style-type: none"> • Seznámení se slováckým nářečím • Jak příběh pokračuje? • Velikonoční obchůzka • Vyslabikuj koledu!
Hudební výchova	<ul style="list-style-type: none"> • „Na prsty“ • Dechové, hlasové a artikulační cvičení • Beseda o písni • Nácvič lidové písně • Instrumentální doprovod písně
Pracovní činnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Seznámení s krojem Uherskohradištska • Tvoříme si šohaje/děvčicu

Prvouka

Téma: Zvyky a tradice – Velikonoce

Vzdělávací cíl: žák se seznámí s tradicí Velikonoc, dokáže popsat velikonoční dny

Aktivita č. 1 – Kampak patříš?

Pomůcky: izolepa, papírky na čelo s názvy – kraslice, pomlázka, řehtačka, stuha, zajíček

Postup:

Na tuto hru máme připraveny nastříhané papírky s pojmy, které se týkají Velikonoc (kraslice, pomlázka, řehtačka, stuha, zajíček). Žáci vytvoří zástup a každému žákovi na čelo pomocí izolepy připevníme papírek s názvem. Žáci dopředu neví, jaký název mají na čele a ani jakého tématu se týká. Dle počtu žáků ve třídě rovnoměrně názvy rozdělíme, aby vznikly zhruba stejně početné skupiny. Žáci vidí pouze názvy druhých a jejich úkolem je setkat se s některým z žáků

a navzájem si pantomimicky znázornit, co mají na čele. Pokud se našli žáci, kteří si myslí, že patří do stejné skupiny, chytanou se za ruce a hledají zbytek žáků ze své skupiny. Každý žák nad jednotlivými názvy přemýšlí jinak a spolužákovi může název znázorňovat jinou pantomimou. Z toho důvodu se žáci setkávají s různými spolužáky do té doby, než se sjednotí. Tímto způsobem musí žáci postupovat k tomu, aby se všichni žáci zařadili do správné skupinky. Aktivitu ukončíme až v případě, kdy se každý žák zařadí do skupinky. Na závěr učitel zkontroluje, zda se žáci správně zařadili. Pokud je některý z žáků špatně zařazený, vyzveme jiného žáka, aby mu předvedl pantomimou jeho pojem a žák se správně zařadil.

Aktivita č. 2 – Vysvětli pojmy

Pomůcky: otázky, doplňující text (příloha č. 7)

Postup:

Žáky necháme ve skupinkách z předešlé aktivity, kde každá skupinka měla na čele jeden název. Jednotlivé názvy něco představují a znamenají. Jednotlivé skupinky se posadí do lavic, kde budou mít nachystané otázky, o kterých vedou diskusi mezi sebou a snaží se na ně odpovědět.

- Popiš, co znamená tento výraz.
- Do jaké tradice bys zařadil tento výraz?
K čemu se _____ používá?

Na pokyn učitele žáci ukončí debatu a posadí do kruhu. Učitel vyzve jednotlivé skupinky ke sdělení svých odpovědí, které mohou ostatní žáci také doplnit komentářem. Více toto téma rozvede učitel v rámci diskuse se všemi skupinkami, kdy si pomocí otázek učitel ověří dosavadní znalosti žáků. Pokud žáci neví odpověď, obohatíme je novými informacemi (viz přílohu č. 7).

- Jakým jiným názvem můžeme nazvat pomlázku?
- Z čeho a jak se vyrábí pomlázka?
- Víte, jaký název se dříve používal místo slova pomlázka?
- Jak bychom postupovali, kdybychom si chtěli vytvořit malovanou kraslici?
- Jaké barvy kraslic máme?
- Dokázal bys vysvětlit význam jednotlivé barev kraslic? (Zelené jako _____?)
- Chodí na Velikonoce s řehtačkami dívky, nebo chlapci?
- Chodí chlapci s řehtačkami jeden den, nebo více dní?
- Ve kterých dnech chodí chlapci s řehtačkami? Jak se dané období nazývá?

Aktivita č. 3 – Dny Velikonoc

Pomůcky: kartičky (příloha č. 8), magnetická tabule, doplňující text (příloha č. 9)

Postup:

Na úvod uvedeme, že tradice Velikonoc se nekoná pouze jeden den, ale více dní. V jednotlivých dnech dodržujeme určité zásady a pravidla, které s těmito dny souvisí. Každé dvojici do lavice rozdáme kartičky s názvy (přílohu č. 8). Nejprve si společně poskládáme dny jdoucí za sebou a úkolem dvojic je pokusit se přiřadit ke každému dni (období) správnou odpověď. Dny (období) a odpovědi jsme vytvářeli tak, aby obsahovaly nápovědu v podobě slov a nebylo hledání správných odpovědí pro žáky tak složité. Při společné kontrole pracujeme s magnetickou tabulí, kde učitel správné dvojice přiřazuje pro vizuální oporu žákům. Učitel vždy vyvolává dvojici žáků ke sdělení své odpovědi. Pokud vybraná dvojice neví, ptáme se jiné dvojice žáků. Komentář žáka učitel doplní rozsáhlejší myšlenkou o danému názvu (přílohu č. 9).

Aktivita č. 4 – Velikonoční křížovka

Pomůcky: křížovka (příloha č. 10)

Postup:

Každý žák dostane pracovní list, který si samostatně vypracuje. Tento pracovní list obsahuje křížovku, která slouží k zopakování nových poznatků. Zde si ověříme, zda si žáci nové informace o Velikonocích zapamatovali.

Český jazyk

Téma: Slovácké nářečí

Vzdělávací cíl: žák si osvojí některá slova ze slováckého nářečí a porozumí jim, žák dokáže v textu vyhledat slova v nářečí, žák se naučí nové říkadlo

Aktivita č. 1 – Seznámení se slováckým nářečím

Pomůcky: úryvek z textu „Šlaháčka“ (příloha č. 11)

Postup:

Žáky rozdělíme do menších skupinek po třech žácích a každá trojice dostane úryvek z textu. Učitel nejprve nahlas text přečte a následně budou skupinky pracovat samostatně. Úkolem skupinek je rozluštit slova v nářečí, která se v textu ukrývají. Slova v nářečí žáci v textu podtrhnou a pod text se pokusí slovo přepsat a nahradit ho výrazem ve spisovném jazyce.

Význam slov v nářečí:	celěj – celé
	narychtované – nachystané
	týdeň– týden
	Velikonocama – Velikonocemi
	zgúňali – pohledávali
	teňúčké – tenké
	prútky – proutky
	vykúpený – vykoupený
	čmáchnutím – padnutím do vody
	virgajzem – výpraskem
	lepanec – pohlavek
	noša – nůše
	sa – se
	šak – však

(Galuška, 1991, s. 231 – 237)

Na pokyn učitele žáci dokončí práci ve skupinkách a společně provedeme kontrolu. Nejprve se jednotlivých skupinek zeptáme, kolik slov v nářečí našly a poté si je konkrétně vyjmenujeme a nahradíme spisovnými výrazy. Tyto pojmy učitel píše i na tabuli. Na závěr text učitel přednese s náhradou za spisovné výrazy k většímu pochopení děje.

Aktivita č. 2 – Jak příběh pokračuje?

Pomůcky: úryvek z textu „Šlahačka“ (příloha č. 11)

Postup:

Žáky ponecháme ve skupinkách a jejich úkolem bude pokračovat v úryvku z textu „Šlahačka“ (příloha č. 11) a krátce dokončit příběh ve spisovném jazyce. Žákům necháme 10 minut na dokončení příběhu a na pokyn učitele jednotlivé skupinky předstoupí jedna po druhé před tabuli a vedoucí dané skupiny přednese text. Po přednesu skupinek žáky pochválíme a zatleskáme jim. Na závěr provedeme srovnání všech dokončených textů jednotlivých skupin.

Aktivita č. 3 – Velikonoční obchůzka

Pomůcky: pomlázka, říkanka

Postup:

Na úvod se s žáky pobavíme o tom, jak probíhá Velikonoční pondělí. Zeptáme se žáků, jakou roli o Velikonocích plní chlapci a dívky a navážeme na koledování chlapců. Zmíníme, že jednu říkanku jsme již dneska zaslechli v textu a společně si ji zopakujeme a naučíme.

*„Maryjáno, stávaj ráno,
dávaj vajca každé ráno,
jedno bílé, dvě červené,
to je moje potěšené.*

(Galuška, 1991, s. 89-90)

Dále se budeme ptát chlapců, jak o Velikonocích koledují oni a zda znají nějakou jinou říkanku. S použitím pomlázky nám tuto říkanku předvedou a vyberou si, koho vyšlehají.

Aktivita č. 4 – Vyslabikuj říkanku!

Pomůcky: molitanový míč, bubínek

Postup:

S žáky vytvoříme na koberci kruh. Určíme žáka, který začne první slabikou říkanky a dále pokračuje žák po směru hodinových ručiček. Každý žák musí vyslovit slabiku, která v říkance navazuje a zároveň při vyřčení slabiky předávat molitanový míč sousedovi. Učitel má k dispozici bubínek, kterým určuje tempo celé říkanky. Tuto aktivitu vícekrát opakujeme v různých variantách – proti směru hodinových ručiček, pouze dívky/chlapci, na vypadávání (když některý žák řekne špatnou slabiku, vypadává). Učitel v průběhu aktivity mění tempo – zrychluje i zpomaluje.

Hudební výchova

Téma: „Ej, šlaháčka moja“ – nácvič lidové písně

Vzdělávací cíl: žák umí zazpívat píseň „Ej, šlaháčka moja“, žák dokáže doprovodit píseň nástroji z Orffova instrumentáře

Aktivita č. 1 – „Na prsty“

Postup:

Rozdělíme žáky do skupinek po třech (2 žáci se otočí k lavici k žákovi za nimi). Žáci ve skupince společně položí své ruce dlaněmi dolů do kruhu, palce a malíčky spojí s ostatními a všichni žáci říkají říkadlo:

*„Á, bú, tatarú,
síbe unde, karvarú,
Karvaria, buma straka, princ!“*

Dle metra říkadla žáci mírně nadzvedávají prsty. Jakmile na některý prst padne slovo „princ“, musí se skrčit a už se dále nepočítá. Při říkání říkadla se pohybujeme po směru hodinových ručiček. Učitel skupinky obchází a kontroluje průběh hry. Pokračuje se do doby, kdy žákům nezbyvá žádný prst a vyhrává žák s posledním nataženým prstem. Na závěr vyzveme skupinky, aby sdělily jméno svého vítěze.

(upraveno podle Svobodová – Goldmannová, 1952, s. 90)

Aktivita č. 2 – Dechové, hlasové a artikulační cvičení

Pomůcky: peříčka

Postup:

- *Peříčko* – každý žák drží v ruce peříčko a fouká do něj tak, aby se chvělo
- *Slepička* – na slova „ko-ko-ko-ko-dák“ zpíváme od prvního stupně 3 sousední tóny nahoru a zpět po stupnici a následně transponujeme do tónin vyšších a nižších
- *Kuřátka* – na slabiku „píp“ zpíváme stupnici C dur vzestupně i sestupně

Aktivita č. 3 – Beseda o písni

Pomůcky: kopie písňe pro každého žáka, klavír

Ej, šlaháčka moja

The image shows a musical score for the song 'Ej, šlaháčka moja'. It consists of two staves of music in G major, 2/4 time. The first staff has four measures with chords C, G, C, F, F, C. The second staff starts at measure 5 and has four measures with chords C, G, C, G, G, C. The lyrics are written below the notes.

Ej, šla - ha - čka mo - ja, z prú - ťa vr - bo - vé - ho,
Vy švar - ní mlá - den - ci, má - te stu - hy vše - ci,
5 ne - ní na dě - di - ně, chlap - ca ta - ko - vé - ho.
my hod - né děv - či - ce, dá - me aj kra - sli - ce.

5

Postup:

Učitel přednese píseň a žáci se zaposlouchají do textu a melodie písňe. Po přednesu se zeptáme žáků, o čem píseň byla. Rozdáme žákům vytištěnou píseň a provedeme rozbor textu. Žáci se pokusí najít slova v nářečí a převést je do spisovného tvaru (moja – moje, prú'ťa – proutí, néni – není, chlapca – chlapce, všeci – všichni).

Aktivita č. 4 – Nácviik lidové písňe

Pomůcky: notový zápis s textem písňe „Ej, šlaháčka moja“ pro každého žáka

Postup:

Učitel přednese celou píseň s doprovodem klavíru. Nácviik provádíme po dvou taktech pomocí imitace, kdy učitel přednáší jednotlivé části písňe a žáci je opakují. Uvedeme, že první sloka písňe je určena chlapcům a druhá sloka písňe dívkám. Po osvojení obou slok tuto píseň zazpíváme celou, kdy chlapci i dívky zpívají pouze svoji sloku. Píseň vícekrát zopakujeme.

---

⁵ Verze je převzata z repertoáru od CM Harafica. První sloka se s touto verzí shoduje, text druhé sloky doplnila autorka z důvodu rozdělení slok pro chlapce a dívky. Píseň ve správném znění je určena pouze chlapcům.

Aktivita č. 5 – Instrumentální doprovod písně

Pomůcky: hůlky (dřívka), triangel, drhlo

Postup:

Žákům rozdáme Orffovy nástroje – dívkám i chlapcům dřívka. Jedné z dívek dáme triangel a jednomu z chlapců drhlo. Nejprve si nacvičíme jednotlivé sloky zvlášť a začneme chlapci.

- Dřívka – hrají metrum písně
- Drhlo – hraje na první a třetí dobu v taktu

Následně provedeme nácvik s dívkami. Nácvik dřívek můžeme nacvičovat současně s chlapci – jedná se o stejný doprovod.

- Dřívka – hrají metrum písně
- Triangel – zazní vždy na první dobu v taktu

Po osvojení rytmu obou skupin píseň opakujeme v různých variantách.

- dívky hrají doprovod chlapcům při jejich sloce
- chlapci hrají dívkám doprovod při jejich sloce
- dívky i chlapci hrají doprovod po celou dobu písně

Pracovní činnosti

Téma: Děvčica a šohaj z Uherskohradištska

Vzdělávací cíl: žák umí popsat ženský a mužský kroj z Uherskohradištska, žák dokáže pracovat se šablonou a vytvořit si děvčicu/šohaje

Aktivita č. 1 – Seznámení s krojem Uherskohradištska

Pomůcky: ženský a mužský kroj Uherskohradištska (příloha č. 12) pro každého žáka, interaktivní tabule, ukazovátko

Motivace: „*Už umíme říkanku, umíme i písničku a teď se musí chlapci ještě vhodně obléci, aby mohli vyrazit do ulic. Nejenom chlapci a dívky musí být vhodně upravené při vítání chlapců, ale také dospělí. Víte, jak se nazývá lidový oděv, který všichni nosili?*“

Postup:

- žákům rozdáme pracovní list s obrázkem ženského i mužského kroje Uherskohradištska
- pracovní list žákům zobrazíme na interaktivní tabuli a pomocí ukazovátko si kroj společně popíšeme
- žáků se budeme nejprve ptát, zda ví, jak se daná část kroje nazývá
- při vyřčení nesprávného výrazu, uvedeme správný název

- u ženského kroje uvedeme, že sukně, kterou na obrázku vidíme, má více vrstev – nejspodnější je spodnička, dále šorec a nejsvrchnější fěrtůšek (názorně žákům ukážeme na šablonách – viz přílohu č. 13)

Obrázek 7: Uherskohradištský kroj

(Dvouletý, 2010, s. 45)

Aktivita č. 2 – Tvoříme si děvčicu/šohaje

Pomůcky: tvrdý papír A4, nůžky, tužka, pastelky, fixy, šablony – šohaj, děvčica a části kroje (příloha č. 13)

Postup:

- každý žák si vybere, zda bude tvořit děvčicu, nebo šohaje
- pomocí šablony si žáci obkreslí svou postavu na tvrdý papír
- dále si obkreslí jednotlivé dílky kroje a vše si vystříhnou – nesmí ovšem odstříhnout úchytovou část
- dle šablon kroje si jednotlivé dílky vybarví pomocí pastelky, fixů
- pomocí částí kroje mohou svoji postavu oblékat

4.2.1 Vlastní reflexe

Projekt byl realizován dne 17. 3. 2022. Ve třídě bylo celkem 19 žáků.

Prvouka

Při úvodní aktivitě se všichni žáci dokázali zařadit do své skupinky a vést debatu o svém pojmu. Spojování kartiček ve dvojici bylo pro žáky více náročné, ale na druhou stranu žáky nesprávné přiřazení kartiček poučilo. Při kontrole jsem dvojici správných kartiček upevňovala na tabuli pro větší přehled. Nakonec žáci jeden za druhým nahlas přečetli správné dvojice. Poslední aktivitu jsme časově nestihli. Pracovní list bych využila např. následující týden, kdy si ověříme, zda si jednotlivé informace žáci pamatují.

Český jazyk

Při hledání slov ve slováckém nářečí jsem podtrhávání zaměnila za kroužkování a vybarvování slov pomocí pastelek, které je pro žáky jejich věku přijatelnější. Žáci si z textu dokázali vyvodit, jak by určitá slova nahradili za spisovný výraz, což mě mile překvapilo. Při kontrole jsem vždy přečetla celou větu nahlas a ptala se skupinek, jaká slova jsou v dané větě v nářečí.

Hudební výchova

Při rozdýchání jsem foukání peříčka obohatila o další variantu – sfoukni z dlaně peříčko na zem. Při instrumentálním doprovodu jsem využila maximální počet vybraných Orffových nástrojů. Měla jsem k dispozici 8 párů dřívěk, 2 triangly a jedno drhlo. Abych zapojila co nejvíce žáků, přidala jsem 4 dřevěné bloky s paličkami, které hrály verzi dřívěk (metrum). Zbýlých 5 žáků zpívalo a při zpěvu v různých variantách si žáci mezi sebou nástroje střídali tak, aby si žáci měli možnost zahrát na všechny nástroje.

Pracovní činnosti

U popisu kroje se žáci snažili uhodnout název jednotlivých vrstev kroje a často říkali synonyma správného výrazu (*nohavice – kalhoty, beranica - klobouk*). Při výrobě děvčice/šohaje jsem žáky rozesadila tak, aby dvojice vyráběla stejnou postavu.

4.2.2 Reflexe ze strany třídní učitelky

Na základě projektového vyučování na téma Velikonoce uvádím následující hodnocení studentky Kristýny Turčínové.

Atmosféru třídy během výuky hodnotím jako příznivou, Kristýna bez problémů ovládá prostředky pedagogické komunikace ve třídě. Dále také ovládá prostředky zajištění kázně ve třídě.

Na začátku tematického bloku uvádí stanovený cíl, nechybí také sebehodnocení žáků na konci vyučovací hodiny a zhodnocení dosažených cílů hodiny – povedlo / nepovedlo se nám – hodnotí společně s dětmi. Kristýna vede žáky k aktivní a efektivní spolupráci při skupinových aktivitách. Jednotlivé vyučovací hodiny jsou pestré a v každé vyučovací hodině se objevuje střídání činností a forem výuky – samostatná práce, společná práce třídy, skupinová práce, hry zaměřené na probírané téma. Kristýna průběžně úspěšně přizpůsobuje tempo i úkoly individuálním potřebám žáků.

Žáci se při nepochopení aktivně hlásí a Kristýna je schopna na toto velmi dobře reagovat – dovysvětlit, dopomocť.

Celkově ve třídě panovala přátelská atmosféra a převažovala oboustranná respektující komunikace.

Mgr. Alžběta Blahová, ZŠ UNESCO Uherské Hradiště

4.3 V. třída

Seznam aktivit v jednotlivých předmětech	
Vlastivěda	<ul style="list-style-type: none"> • Zapátrej v paměti • Jak probíhá jízda králů • Oprav myšlenkovou mapu • Najdi v mapě
Český jazyk	<ul style="list-style-type: none"> • AZ kvíz • Seskládej vyvolávku ve správném pořadí • Vymysli vlastní vyvolávku!
Hudební výchova	<ul style="list-style-type: none"> • Fanfára pro krále • Hlasové cvičení • Beseda o písni • Nácvik lidové písne • Rytmičké doprovod písne
Pracovní činnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Výroba koně s rúžičkami

Prvouka

Téma: Zvyky a tradice – jízda králů

Vzdělávací cíl: žák se seznámí s tradicí jízdy králů, žák dokáže pracovat s mapou a orientovat se v ní

Aktivita č. 1 – Zapátrej v paměti

Pomůcky: tabule, křída

Postup:

Na tabuli napíšeme pojem jízda králů a žáci mají za úkol popřemýšlet, jaká slova je napadají. Jedná se o metodu brainstormingu, kdy žáci spontánně říkají slova, která se jim vybaví na dané téma. Žáky, které něco napadá, zavoláme k tabuli. Napíší daný výraz a my ho nijak nekomentujeme, pouze poděkujeme a voláme další žáky k tabuli do té doby, než nebudou mít

nápady. U této aktivity bychom se chtěli zaměřit na to, co žáci o dané tradici již ví a také na chybné výrazy, které se této tradice netýkají.

Aktivita č. 2 – Jak probíhá jízda králů

Pomůcky: pracovní list – Jízda králů (příloha č. 14), počítač, interaktivní tabule, dokument ⁶

Postup:

Žáci se usadí do lavic a každý žák dostane pracovní list (přílohu č. 14). Žáci si text nejprve přečtou a poté zhlédnou dokument, díky kterému se dozví, jak probíhá Jízda králů v Kunovicích. Na základě tohoto dokumentu doplní vynechaná slova v textu. Záznam žákům pustíme dvakrát, aby byli schopni postřehnout všechna vynechaná slova. V případě nutnosti video pozastavíme. Následně provedeme kontrolu, kdy žáci na základě vyvolání učitelem čtou věty.

Aktivita č. 3 – Oprav myšlenkovou mapu

Postup:

Následně se vrátíme k aktivitě č. 1, kde žáci psali slova, která je napadají na téma jízda králů. S žáky se zpětně na tyto pojmy zaměříme a jednotlivá slova si projdeme a případně je opravíme.

Aktivita č. 4 – Orientace v mapě

Pomůcky: mapa, slepá mapa (příloha č. 15), tužka

Postup:

Žákům rozdáme mapu do dvojic (dle přechozího zjištění má k dispozici každý žák mapu) a slepou mapu dostane každý žák. V textu z předchozí aktivity žáci doplňovali názvy měst, ve kterých se konají jízdy králů. Nejprve s žáky vedeme diskusi o tom, kde si myslí, že budeme v mapě hledat daná města. Zopakujeme si kraje ČR a zeptáme se, v jakém kraji města najdeme. Žáci by měli vědět, že město Kunovice leží hned vedle Uherského Hradiště a měli by tudíž nejprve najít město Uherské Hradiště. Všechna města musí najít v mapě a správně je zaznačit do slepé mapy pomocí tužky.

---

⁶ ČT EDU. Světové dědictví UNESCO: Jízda králů. [online]. 26. 1. 2021 [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/7909-svetove-dedictvi-unesco-jizda-kralu>

Český jazyk

Téma: Hýlom, hýlom občané!

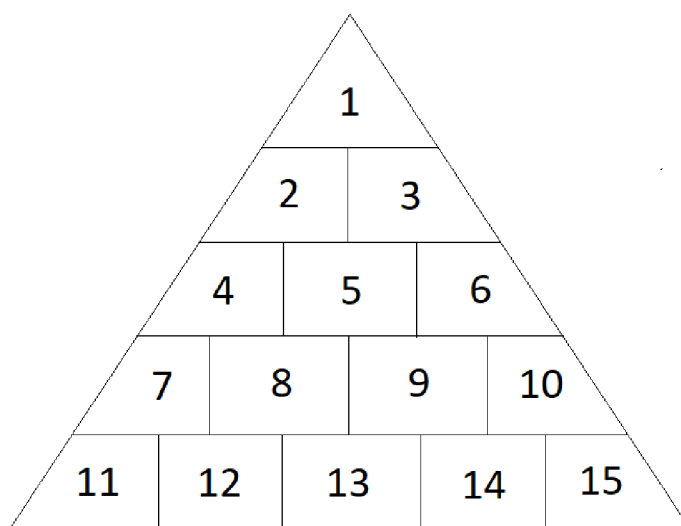
Vzdělávací cíl: žáci si pamatují nové informace ohledně konání jízdy králů, žáci umí pracovat ve skupinkách a vymyslet vyvolávku

Aktivita č. 1 – AZ kvíz

Pomůcky: špejle, tabule, křída

Postup:

Žáky rozdělíme do třech týmů, které proti sobě soupeří. Tyto týmy si vytvoří svůj název. Na tabuli nakreslíme vzhled AZ kvízu (viz obrázek 8) a každý tým si zvolí jednoho zástupce. V ruce budeme držet 3 špejle ve stejné výšce, které se velikostně odlišují. Zástupci týmů si vyberou jednu ze špejlí a tým toho, kdo vytáhne nejdelší špejli, začíná. Skupinka s žákem, který vybral nejkratší špejli je v pořadí poslední. Pod každým číslem v AZ kvízu se schovává otázka, na kterou tým musí správně odpovědět. Tyto otázky se budou týkat jízdy králů, které žáci slyšeli v dokumentu. Každý tým si určí svého mluvčího, který bude odpovídat po domluvě s týmem na všechny otázky. Pracovní listy z aktivity č. 2 musí všichni žáci schovat. Za každou správně uhodnutou otázku tým získává bod. Pokud skupinka otázku zodpoví špatně, tak se otázka maže a nikdo nezískává bod. Vyhrává skupinka, která ve srovnání s dalšími skupinkami obdrží nejvyšší počet bodů.

Obrázek 8: AZ kvíz

Otázky v AZ kvízu:

1. Jak se jmenuje město na písmeno K, kde se konává jízda králů? – *Kunovice*
2. Od jakého měsíce běží příprava jízdy králů? – *leden*
3. Jezdí při jízdě králů chlapci nebo děvčata? – *chlapci*
4. Jakým jiným názvem můžeme nazvat “pokřiky“, které říkají jezdci na koních? – *vyvolávky*
5. Jak se jmenuje město na písmeno V, kde se konává jízda králů? – *Vlčnov*
6. Od kterého století se konají jízdy králů? – *17. stol*
7. Jaká postava je v průvodu nejdůležitější? – *král*
8. Jak se nazývá město na písmeno H, kde se konává jízda králů? – *Hluk*
9. Jaká zvířata se zdobí před konáním této slavnosti? – *koně*
10. Jak se jmenuje obec na S, kde se konává jízda králů? – *Skoronice*
11. Co má na sobě oblečené král? – *ženský kroj*
12. Jaký oděv mají oblečení všichni jezdci, až na krále a jeho dva pobočníky? – *mužský kroj*
13. Co má král při jízdě v ústech? – *růži*
14. Z čeho má král vyrobený věnec? – *z větviček krušpánku*
15. Z čeho mají vyrobené věnce pro praporečníka, vyvolávače, ministry a trubače? – *z papírových květů*

Aktivita č. 2 – Seskládej vyvolávku ve správném pořadí

Pomůcky: Rozstříhaný text (příloha č. 16)

Postup:

Žáky ponecháme ve stejných skupinkách z předešlé aktivity. Před každou skupinku na jednu stranu třídy umístíme kartičky, které jsou otočené slovy dolů. Jednotlivé skupinky stojí v zástupu na druhé straně třídy. Na každé kartičce je u slov také napsáno číslo, které určuje pořadí kartiček. Každá skupina má za úkol seskládat dle čísel vyvolávku. Vždy vybíhá jeden z týmu, který si vybere jednu kartičku, otočí ji a pokud na dané kartičce není číslo 1, tak ji musí vrátit zpět otočenou slovem dolů. Následně vybíhá další z týmu a opět hledá kartičku s č. 1. V týmu si mohou žáci radit a říct si, jakou kartičku otočili a kde kartička je, aby se ostatní hráči vyvarovali zbytečného hledání. Jakmile tým najde kartičku s číslem 1, vezme ji do týmu a další hráč už hledá kartičku s číslem 2. Tímto způsobem se musí dopracovat až k poslední kartičce č. 15 a vyhrává tým, který nejrychleji seskládá kartičky v pořadí. Vítězný tým na závěr přečte vyvolávku nahlas.

Aktivita č. 3 – Vymysli vlastní vyvolávku!

Postup:

Žáky opět ponecháme ve stejných skupinkách a zmíníme, že v předchozí aktivitě jsme jednu z vyvolávek složili. S žáky vedeme debatu o tom, že se jedná o “pokřik“ na přivítání, žádání o krále apod. Ačkoli víme, že konkrétně v Uherském Hradišti se jízda králů nekoná, tak dáme žákům za úkol vymyslet vyvolávku na přivítání občanů, kteří se přišli podívat na Jízdu králů v Uherském Hradišti. Na závěr své skupinky předvedou svou vyvolávku.

Hudební výchova

Téma: „*Ja, keď sa Janoško*“ – nácvik lidové písně

Vzdělávací cíl: žák umí zazpívat píseň „*Ja, keď sa Janoško*“, žák dokáže spolupracovat ve skupině a vymyslet rytmický doprovod

Aktivita č. 1 – Fanfára pro krále

Postup:

Ponecháme žáky v týmech, umístíme je do rohů třídy, aby se navzájem nerušily a dáme jim za úkol vymyslet a předvést krátkou fanfáru pro příjezd krále pomocí různých zvuků předmětů ve třídě (bubnování o lavici, vrzání skříně, zip pouzdra, zavírání svačínového boxu, ...). Žáci mohou využít i zvuků pomocí hlasu a při vymýšlení fanfáry pracují v kruhu, aby se skupinky navzájem nepozorovaly. Při přednesu fanfáry první skupinky se ostatní žáci posadí na koberec zády k dané skupince, aby nebylo vidět, jakým způsobem jsou tvořené zvuky. Po dohrání fanfáry se žáci otočí ke skupince a hádají, pomocí čeho zvuky skupinka vytvořila. Tímto způsobem si poslechneme i zbylé skupinky.

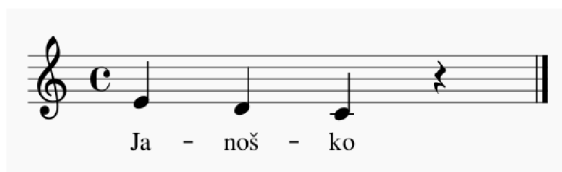
Aktivita č. 2 – Hlasové cvičení

Postup:

- *Rozezpívání na slabiku „mo“* – žáci zpívají 5 tónů vzestupně a 5 tónů sestupně zpět po stupnici v různých tóninách

- *Janoško* – žáci zpívají dle učitele a postupně transponujeme po půltónech do vyšších a nižších tónin

Aktivita č. 3 – Beseda o písni

Pomůcky: klavír

Ja, keď sa Janoško

(upraveno podle Oliva, 2013, s. 12)

Postup:

Žáci se pohodlně usadí a učitel přednese píseň. Úkolem žáků je zaposlouchat se do textu písně a následně vedeme debatu, o čem se v písni zpívá. S žáky vyhledáme slova v nářečí a nahradíme je spisovným výrazem.

Aktivita č. 4 – Nácvič lidové písně

Pomůcky: klavír, kopie písně pro každého žáka

Postup:

Učitel přednese celou píseň s doprovodem klavíru. Nácvič provádíme pomocí imitace, kdy učitel zpívá po čtyřech taktech a žáci opakují. Žáci mají k dispozici text písně s notovým záznamem. Následně zpíváme po větších částech (po osmi taktech) a poté zpíváme píseň celou s doprovodem klavíru. Druhou sloku nacvičujeme obdobně. Píseň vícekrát zopakujeme, na závěr chlapci i dívky zpívají svou část písně.

Aktivita č. 5 – Rytmický doprovod písně

Postup:

S žáky vytvoříme rytmičtý doprovod pomocí hry na tělo. Nejprve si společně vyzkoušíme základní rytmičtý doprovod dupnutím nohy na první dobu (těžkou dobu) a tlesknutím na druhou dobu s doprovodem zpěvu. S žáky poté vedeme diskusi, jakým dalším způsobem můžeme hrát na tělo (pleskání, luskání apod.). Následně žáky rozdělíme do skupin po pěti. Každá skupinka má za úkol vymyslet svůj vlastní rytmičtý ostinátní doprovod k písni „*Ja, keď sa Janoško*“ hrou na tělo, který následně předvede před ostatními. Originalitě se meze nekladou.

Pracovní činnosti

Téma: Příprava průvodu jízdy králů

Vzdělávací cíl: žák dokáže spolupracovat ve skupině při výrobě papírového koně, žák dokáže vyrobit růžičku z krepového papíru, žáci dokáží spolupracovat ve skupině

Aktivita č. 1 – Výroba koně s růžičkami

Pomůcky: karton, velká děrovačka, špagát, krepový papír různých barev, nůžky, fixy, pastelky

Postup:

Žáky rozdělíme do skupinek po čtyřech a každá skupinka má za úkol vyrobit koně z kartonu podle předlohy (viz obrázek 6). Skupinky si koně z předlohy obkreslí na karton, vystříhnou a vybarví dle libosti.

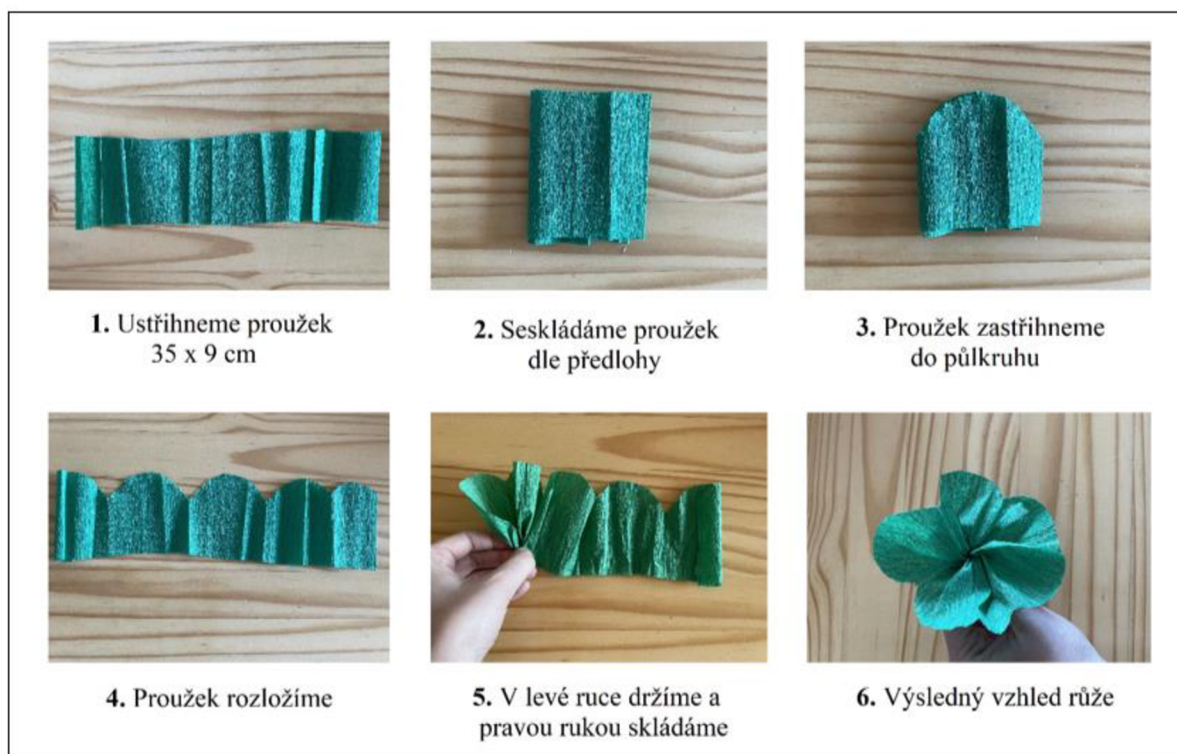

Obrázek 9: Kůň z kartonu

(foto: K. Turčínová)

Poté pomocí velké děrovačky vytvoří díry ke vložení růžiček z krepáku. Růžičky si žáci vyrobí dle pokynů učitele (viz postup výroby růžiček) v různých barvách a upevní je pomocí špagátu na koně.

Obrázek 10: Postup výroby růže

(zdroj: K. Turčínová)

4.3.1 Vlastní reflexe

Projekt byl realizován dne 28. 3. 2022. Ve třídě bylo celkem 21 žáků.

Vlastivěda

Při úvodním brainstormingu mě mile překvapilo, kolik informací žáci na téma jízdy králů dokázali vymyslet. V myšlenkové mapě se vyskytovala také různá slova jako *kočár*, *průvodce*, které jsme z myšlenkové mapy odstranili, protože se s jízdou králů nepojí. Práce s mapou děti nadchla. Dle mého názoru žáci rádi objevují různá města a obce a pátrají v mapě.

Český jazyk

AZ kvíz brali žáci velmi soutěživě a byli maximálně soustředění. Na odpověď jsem každému týmu nechala 15 sekund času. Byly otázky, na které týmy nedokázaly odpovědět, ale odpovědi na většinu otázek týmy věděly. U skládání vyvolávky byli žáci trošku hlučnější a musela jsem je více usměrňovat. Vlastní vyvolávky žáci vymýšleli vtipně i s použitím názvů svých týmů.

Hudební výchova

U fanfáry se týmy navzájem nerušily a všichni žáci se plně koncentrovali při vymýšlení. Týmy byly velmi originální a využívaly např. zvuků klíčů, mačkání papíru, napodobení trumpety pomocí hlasu apod. Při vymýšlení rytmického doprovodu žáci využívali luskání, pleskání na tělo i na tvář, tleskání apod.

Pracovní činnosti

Výroba papírového koně s růžemi žákům zabrala celou vyučovací hodinu. Při výrobě koně jsem zpozorovala, že žáci ve skupinkách velmi dobře spolupracovali. Každý žák ze skupinky měl nějakou roli a práci si žáci mezi sebou jasně rozdělili. V případě volného času bych jako doplňující aktivitu volila výrobu věnce pro krále průvodu zdobený růžičkami.

4.3.2 Reflexe ze strany třídní učitelky

Dne 28. 3. 2022 absolvovala studentka Kristýna Turčínová v 5. ročníku projektovou výuku na téma Jízda králů. Téma bylo prezentováno ve čtyřech vyučovacích hodinách: Vlastivěda, Český jazyk, Hudební výchova a Pracovní činnosti.

Příznivý vliv na spolupráci studentky se žáky měla skutečnost, že v dané třídě minulý rok absolvovala dvoutýdenní praxi a se žáky se již znala.

Na začátku projektového vyučování uvedla žáky do tematiky. Ti plnili řadu úkolů – pracovali se slepou mapou, seznámili se s vyvolávkou a ve skupinkách vymýšleli vlastní vyvolávku, osvojili si novou lidovou píseň. Nejvíce je zaujala výroba papírového koně s růžemi z krepového papíru.

V rámci vyučování žáci pracovali samostatně, ve dvojicích nebo ve skupinkách a byly u nich rozvíjeny důležité klíčové kompetence: k učení, řešení problémů, sociální a personální a pracovní.

Studentku Kristýnu hodnotím velmi pozitivně. Je komunikativní, vstřícná a empatická. Bez problému odpovídala na všechny otázky dětí a nevyskytl se žádný problém s narušením kázně žáků. Dle mého názoru má všechny předpoklady být dobrou učitelkou.

Mgr. Adriana Hrdinová Schusterová, ZŠ UNESCO Uherské Hradiště

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo vytvoření tří projektů se zaměřením na folklórní prvky Uherskohradištska. Tyto projekty jsem realizovala na Základní škole UNESCO v Uherském Hradišti v 1., 3. a 5. třídě prvního stupně, kde jsem si ověřila využitelnost připravených aktivit a metodických materiálů.

V teoretické části práce jsem se zabývala vymezením Uherskohradištska a lidové kultury této oblasti, kam spadá lidová mluva, zvyky a tradice, lidová hudba a lidový oděv (kroj). Vybrané lidové tradice a zvyky jsem detailněji rozpracovala v náplni jednotlivých projektů a jednotlivé činnosti jsem zařadila do oblastí a tematických okruhů Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání včetně očekávaných výstupů.

V rámci praktické části jsem zpracovala 3 projekty zaměřené na tradici masopustu, Velikonoc a jízdy králů pro zvolené ročníky. Každý projekt je zpracován do 4 vyučovacích hodin, kdy se pořadí předmětů nesmí zaměnit z důvodu návaznosti aktivit. Na základě realizace projektových dní jsem ke každému projektu sepsala vlastní reflexi, kde popisuji jak úspěch ve zvolených aktivitách, tak i možnosti úpravy různých aktivit. Na základě reflexe učitelek jednotlivých ročníků jsem získala zpětnou vazbu, kterou uvádím pod vlastní reflexí.

Hlavní cíl byl zcela naplněn. Žáci byli v rámci aktivit obohaceni o informace ohledně konání zmíněných tradic. Zájem a ponaučení žáků bylo pro mne zpětnou vazbou své odvedené práce. U žáků jsem zpozorovala zájem o daná témata, jelikož se jedná o tematiku spojenou s jejich bydlištěm. Myslím si, že by se učitelé neměli obávat realizovat projekty zaměřené na folklór a věřím, že i moje práce bude pro někoho přínosem a inspirací do pedagogické činnosti. Realizace těchto projektů mi dala mnoho dalších zkušeností do praxe a kladné hodnocení učitelek je pro mne velmi motivující do dalších let.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

atd. – a tak dále

aj. – a jiné

apod. – a podobně

č. – číslo

např. – například

popř. – popřípadě

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

s. – strana

tj. – to je

tzv. – takzvaně

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-958-0.

DVOULETÝ, Michal. *Na paletě krojů: slovácké slavnosti vína a otevřených památek Uherské Hradiště*. Uherské Hradiště: Nadace Děti-kultura-sport, 2010. ISBN 978-80-254-7930-8.

DAVID, Petr; DOBROVOLNÁ, Věra; SOUKUP, Vladimír. *Slovácko - Uherskohradištsko*. Praha: Soukup, 2006. ISBN 80-868-9998-5.

FEIFALIK, Julius. *Lidové hry z Moravy*. Praha, 1986.

FROLEC, Václav. *Jízda králů*. Praha: Tisková ediční a propagační služba, 1990. ISBN 80-7065-009-5.

FROLCOVÁ, Věra. *Velikonoce v české lidové kultuře*. V Praze: Vyšehrad, 2020. ISBN 978-80-7601-280-6.

GALUŠKA, Zdeněk. *Slovácko sa sídí aj nesídí*. Praha: Kvartek, 1991. ISBN 80-900724-8-8.

HÁJKOVÁ, Táňa; POSPÍŠIL, Jiří. *Lidové hry a tance pro mládež*. Praha: Mladá fronta, 1952.

HÚSEK, Jan et al. *Moravské Slovensko*. Boskovice: Albert, 2014. 2 sv. Národopis lidu československého. ISBN 978-80-7326-249-5.

JANČÁŘ, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000. Vlastivěda Moravská. ISBN 80-86156-31-1.

JELÍNKOVÁ, Zdena. *Lidové tance na Slovácku*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, 1954.

JELÍNKOVÁ, Zdenka. *Říkadla, hry a tance dětí z Dolňácka*. Uh. Hradiště: Okresní osvětový dům, 1967.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8163-5.

KRIST, Jan. *Živá tradice lidových zvyků na Uherskohradištsku*. Uherské Hradiště, 1967.

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Fenomény lidových tradic*. Praha: Grada, 2021. ISBN 978-80-271-3302-4.

- LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-525-0.
- MAŇÁK, Josef; ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.
- NEKUDA, Vladimír. *Uherskohradištsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1992. Vlastivěda Moravská. ISBN 80-85048-39-6.
- OLIVA, Petr. *Lásko, bože, láska II*. Brno: ORPHIS, 1995.
- PRŮCHA, Jan; MAREŠ, Jan; WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- STAŠEK, Milan; STRAŠÁKOVÁ, Olga. *Jízda králů Kunovice*. Opava: Foto Gregor, 2017. ISBN 978-80-87731-22-2.
- SVOBODOVÁ-GOLDMANNOVÁ, Františka; HRABALOVÁ, Olga. *Řikadla a hry slováckých dětí*. Gottwaldov: Krajské museum, 1958.
- ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-044-0.
- ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9.
- TARCALOVÁ, Ludmila. *Kroj na Uherskohradištsku*. Uherské Hradiště: Klub kultury v Uherském Hradišti, 2013. ISBN 978-80-260-4267-9.
- TOMKOVÁ, Anna; KAŠOVÁ, Jitka; DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-527-1.
- TOUFAR, Pavel. *Velikonoce*. Třebíč: Akcent, 2001. ISBN 80-7268-129-X.
- TRNKOVÁ, Klára. *Velikonoční koledy, zvyky a obyčeje naší babičky*. Praha: Studio trnka, 2009. ISBN 978-80-87209-17-2.
- VENCÁLEK, Jaroslav a kol. *Slovácko, geografie místního regionu pro základní školy*. Český Těšín: OLZA, 1999. ISBN 80-86082-11-3.
- VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. Praha: Albatros, 2004. Klub mladých čtenářů. ISBN 80-00-01356-8.

Seznam internetových zdrojů a videozáznamů

ČT EDU. Chaloupka na vršku: Jak bylo na masopustu. [online]. [cit. 2022-02-18]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/5311-chaloupka-na-vrsku-jak-to-bylo-na-masopustu>

ČT EDU. Světové dědictví UNESCO: Jízda králů. [online]. [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/7909-svetove-dedictvi-unesco-jizda-kralu>

FOLKLORSTYL s. r. o. Móda v tónech folklóru. *Masopust – fašank* [online]. Dostupné z: <https://www.folklorstyl.cz/masopust-fasank>

Masopustní písně a říkadla. [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <http://slovackonadlani.cz/index.php/slovacke-tradice/fasank/masopustni-pisne-a-rikadla>

Národní ústav lidové kultury. *Jízdy králů na Slovácku*. [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.nulk.cz/2017/01/30/jizdy-kralu-na-jihovychode-ceske-republiky/>

POHÁDKOZEM. Pohádky pro děti ke čtení online [online]. Dostupné z: <https://www.pohadkozem.cz/o-koblizkovi/>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2017. [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/41216/>

VARIOUS ARTISTS – TOPIC. *Pod šable*. In: *Youtube*. [online]. 18. 1. 2019. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=j2giPRvD7ec>

Použitý software

MuseScore 3.4.2. [software]. 11. 2. 2020 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: https://www.stahuj.cz/multimedia/mp3_a_audio/tvorba/musescore/. Požadavky na systém: Mac OS X, Windows 7, Windows 8, Windows 10; velikost 117,48 MB.

Seznam použitých zdrojů v obrazových přílohách

Příloha č. 1:

[obr. Masopustní koblihy] – igurmet.cz [online]. Dostupné z:

<https://www.igurmet.cz/recepty/sladke/testa/kynute-testo/masopustni-koblihy-5078/>

[obr. Vodění medvěda] – folklorstyl.cz [online]. Dostupné z:

<https://www.folklorstyl.cz/masopust-fasank>

[obr. Kominík] – město-slavicin.cz [online]. Dostupné z:

<https://www.mesto-slavicin.cz/cs/informacni-centrum/fotogalerie/galerie-udalosti-r-2008/foto-a-text-masopust-ve-slavicine-2-2-2008.html>

[obr. Slanina] – plnezdravi.cz [online]. Dostupné z:

<https://www.plnezdravi.cz/kruti-slanina-jako-nahrazka-za-veprovou-je-skutecne-zdravejsi/>

[obr. Kůň] – brnan.cz [online]. Dostupné z:

<https://www.brnan.cz/udalosti/fasank-zve-na-lidove-zvyky-i-besedu-u-cimbalu>

[obr. Smrt] – mojedione.cz [online]. Dostupné z:

<https://www.mojedione.cz/cs/clanek/1262/tradice-ktera-rozhodne-nepatri-do-skanzenu-roztocky-masopust-laka-kazdorocne-tisice-lidi>

Příloha č. 3: obrazový materiál – K. Turčínová

Příloha č. 4:

[maska liška] – pinterest.cz [online]. Dostupné z:

<https://cz.pinterest.com/pin/431360470534546886/>

[maska medvěd] – pinterest.cz [online]. Dostupné z:

<https://cz.pinterest.com/pin/636203884834203156/>

[maska vlk] – supercoloring.com [online]. Dostupné z:

<http://www.supercoloring.com/cs/vystrihovanky/sablona-masky-velkeho-zleho-vlka>

[maska zajíc] – pinterest.cz [online]. Dostupné z:

<https://cz.pinterest.com/pin/429671620675354551/>

[maska myš] – supercoloring.com [online]. Dostupné z:

<http://www.supercoloring.com/cs/omalovanky/maska-mysi>

[maska kůň] – kreativacek.cz [online]. Dostupné z:

<https://www.kreativacek.cz/folia/eshop/0/0/5/1590-Papirove-masky-pro-naslednou-dekoraci-s-motivem-kone-a-jednorozce>

[maska opice, maska šašek] – K. Turčínová

Příloha č. 6: obrazový materiál – K. Turčínová

Příloha č. 12: [obr. Ženský a mužský kroj Uherskohradištska] – DVOULETÝ, Michal. *Na paletě krojů: slovácké slavnosti vína a otevřených památek Uherské Hradiště*. Uherské Hradiště: Nadace Děti-kultura-sport, 2010. ISBN 978-80-254-7930-8.

Příloha č. 13: [Děvčica a šohaj z Uherskohradištska] – hrackyodjinud.cz [online]. Dostupné z:

<https://www.hrackyodjinud.cz/Devcica-a-sohaj-z-Uherskohradistska-vystrihovanky-a-omalovanky-d1054.htm>

Příloha č. 15: [slepá mapa ČR] – mapaceskerepubliky.cz [online]. Dostupné z:

<http://www.mapaceskerepubliky.cz/slepa-mapa-cr>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Mapa Slovákka včetně subregionů	3
Obrázek 2: Fašanková maškara.....	7
Obrázek 3: Šavlový tanec	8
Obrázek 4: Jezdci z Kunovic	14
Obrázek 5: Varianty krojů Uherskohradištska	17
Obrázek 6: „Šable“.....	40
Obrázek 7: Uherskohradištský kroj	52
Obrázek 8: AZ kvíz.....	57
Obrázek 9: Kůň z kartonu	61
Obrázek 10: Postup výroby růže.....	62

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Obrázky z fašanku: Prvouka 1. třída

Příloha č. 2: Fašank (výkladový text): Prvouka 1. třída

Příloha č. 3: Pracovní list – Moje fašanková postava: Prvouka 1. třída

Příloha č. 4: Šablony masek: Pracovní činnosti 1. třída

Příloha č. 5: Pohádka „O koblížkovi“: Prvouka 1. třída

Příloha č. 6: Pracovní list – Na jaké písmenko začínáš?: Český jazyk 1. třída

Příloha č. 7: Symboly Velikonoc (doplňující text): Český jazyk 3. třída

Příloha č. 8: Kartičky: Prvouka 3. třída

Příloha č. 9: Dny Velikonoc (doplňující text): Český jazyk 3. třída

Příloha č. 10: Velikonoční křížovka: Prvouka 3. třída

Příloha č. 11: Úryvek z textu „Šlahačka“: Český jazyk 3. třída

Příloha č. 12: Ženský a mužský kroj Uherskohradištska: Pracovní činnosti 3. třída

Příloha č. 13: Šablony kroje: Pracovní činnosti 3. třída

Příloha č. 14: Pracovní list – Jízda králů: Vlastivěda 5. třída

Příloha č. 15: Slepá mapa ČR: Vlastivěda 5. třída

Příloha č. 16: Rozstříhaná vyvolávka: Český jazyk 5. třída

Příloha č. 1: Obrázky z fašanku: Prvouka 1. třída

Příloha č. 2: Fašank (výkladový text): Prvouka 1. třída

Fašankové (masopustní nebo také ostatkové) období se rozděluje na zimní čas a čas, kdy se probouzí příroda. Každý rok je jinak dlouhý. Délka období se určuje podle Velikonoc. Začíná vždy po 6. lednu (po Třech králich) a končí v úterý před Popeleční středou, kdy začíná postní doba před Velikonocemi.

Název masopust se skládá ze dvou slov (maso a půst). V tomto období lidé odmítali masa, ale také zábavy. Takže před tím bylo potřeba se najíst masa dostatek. Tento svátek slavili jak bohatí, tak chudí. Masopust probíhal po několik dní od čtvrtka do úterý. Vrcholem masopustu bylo úterý, kdy všichni vyrazili do ulic slavit.

Tanec, zpěv, jídlo a pití a spousta legráček doprovází fašank odedávna. Zvyky se měnily a mění, některé přežívají dodnes. Některé se změnilly v hry nebo zábavy (bály).

Také masky se dle doby mění. Původní (tradiční) masky byly: medvěd, kobyła, bába, žid, slaměňák, nevěsta, kominík, smrt a masky řemeslníků po netradiční (moderní) masky.

Fašankové dny

1) Tučný čtvrtek

Představuje poslední čtvrtek před masopustní nedělí, kdy se hoduje. Podle pověry se říká: Kdo v tento den hodně jí a pije, tomu v příštím roce nebude chybět síla a zdraví. Konávaly se zabíjačky, připravovala se zvěřina a vše se zapíjelo pivem a vínem.

2) Taneční neděle

Byla zasvěcena tanci v podobě plesů, tancovaček a krajových zábav, např. „mužovský bál“ nebo „babský bál“. V některých oblastech začínaly tancovačky už v sobotu a končily až v pondělí v noci. Tanečníci se snažili naplnit pověru, která říká, že obilí a len bude letos tak vysoké, jak vysoko budou tanečníci vyskakovat.

3) Masopustní pondělí

Konala se masopustní zábava, „Mužovský bál“, kam nemohla svobodná chasa, jen ženatí muži a vdané ženy.

4) Maškarní úterý

Tento den je průvod masek a maškar.

5) Popeleční středa

Název pochází od popelu, kterým kněz v kostele věřícím kreslí kříž na čelo. Popel je z větviček vrby (kočiček), svčený knězem na květnou neděli před rokem. Od tohoto dne začíná 40 denní půst.

Masky fašankových průvodů měly svůj hluboký význam a symboliku. Každá z nich plnila určité poselství, měla svoji typickou úlohu:

Medvěd – Je to nejtypičtější maska. Jeho převlek byl původně vytvořen ze slámy a sena a nyní se používají obleky z látky apod. Medvěd měl magický vliv. Ve své moci měl úrodu i plodnost. Podle jeho výšky skoku rostlo obilí do výšky.

Kobyla, kůň – Často bývá ztvárněna dvěma nebo více osobami. Původně se tradovalo, že pokud si kobylu v průvodu nikdo nekoupí, bude ve vrcholné fázi masopustu poražena.

Smrt – Představovala konec zimy.

Žid – Měl na sobě oblek z různých pruhů látek, kožešin, cetek a penízků. Na zádech si nosil pytel plný haraburdí a chodil o holi.

Nevěsta a ženich – Dříve se o masopustu konaly svatby. Povídalo se, že pokud je nevěsta počestná, tak do devíti měsíců bude mít miminko.

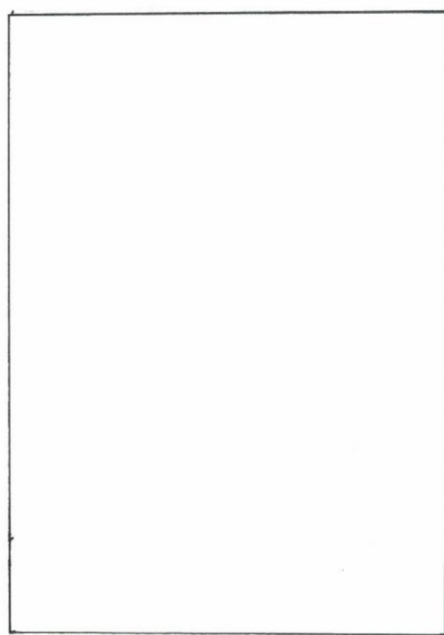
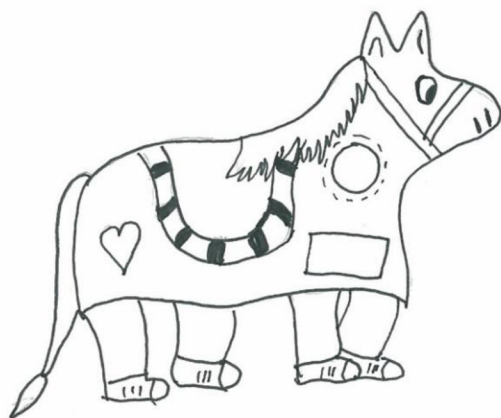
Kominík – Při průvodu zjišťoval, jestli není v peci zapomenutý pekáč s nějakou dobrotou. V některých oblastech má kominík na kalhotách a na zádech ciferník hodin, kvůli času, který starosta vymezil pro konání průvodu.⁷

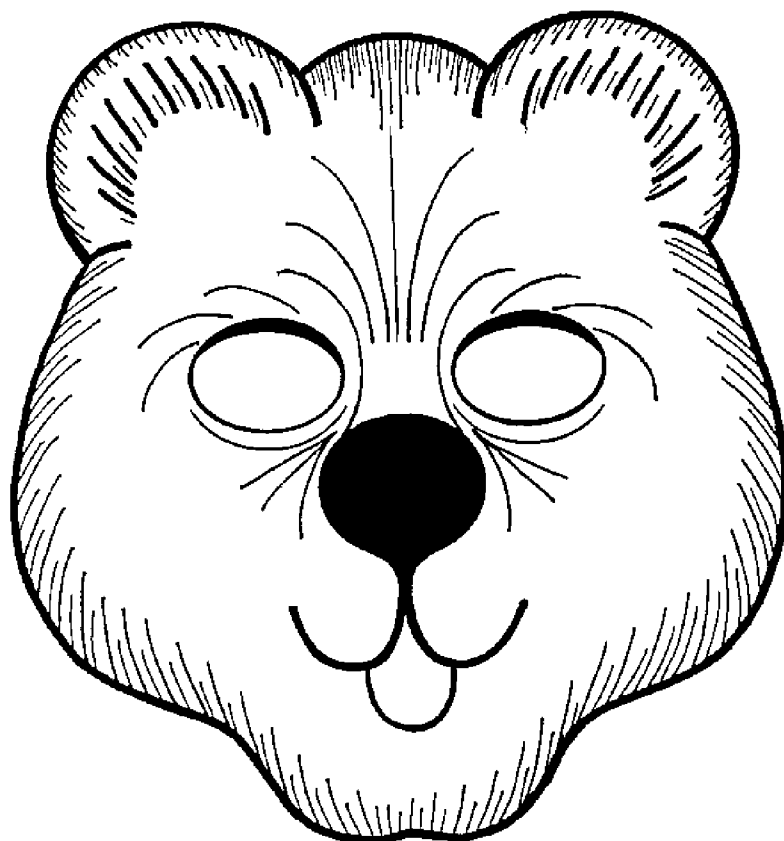
⁷ FOLKLORSTYL s. r. o. Móda v tónech folklóru. *Masopust – fašank* [online]. Dostupné z: <https://www.folklorstyl.cz/masopust-fasank>

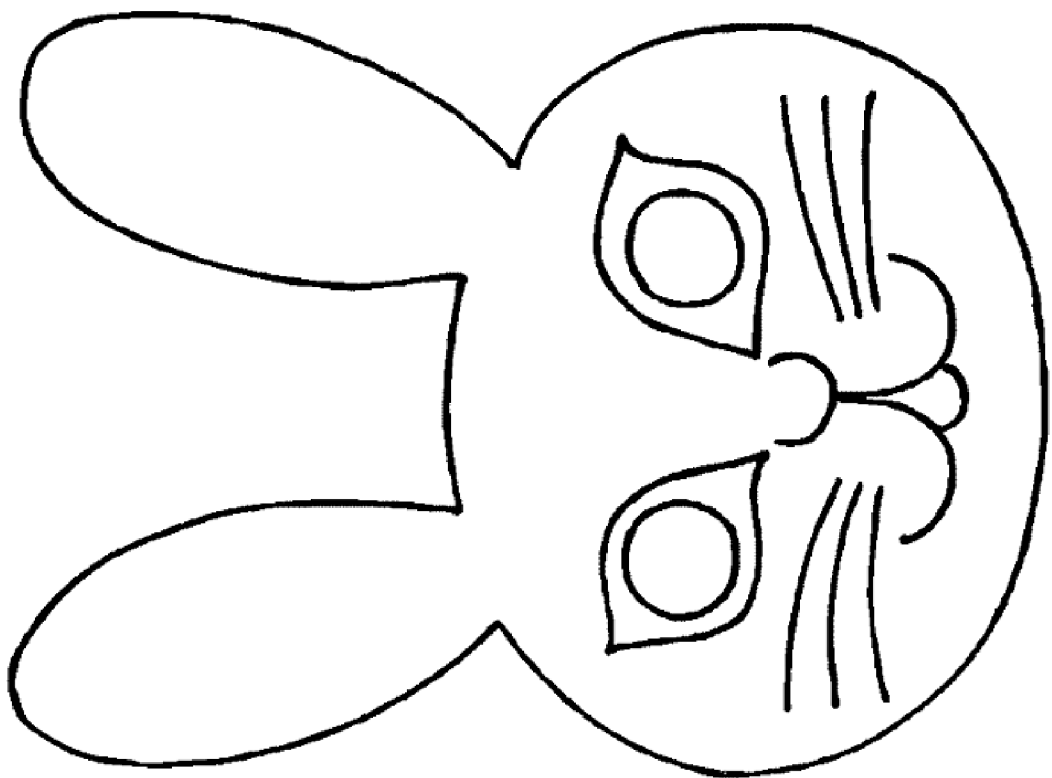

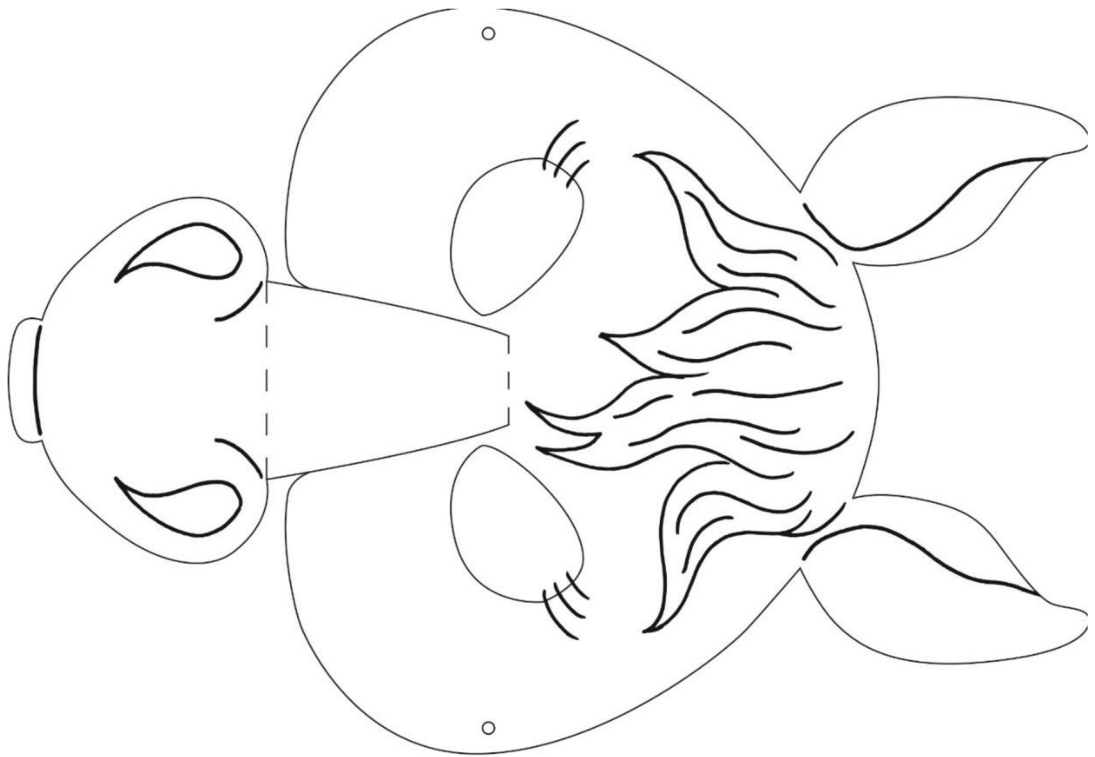
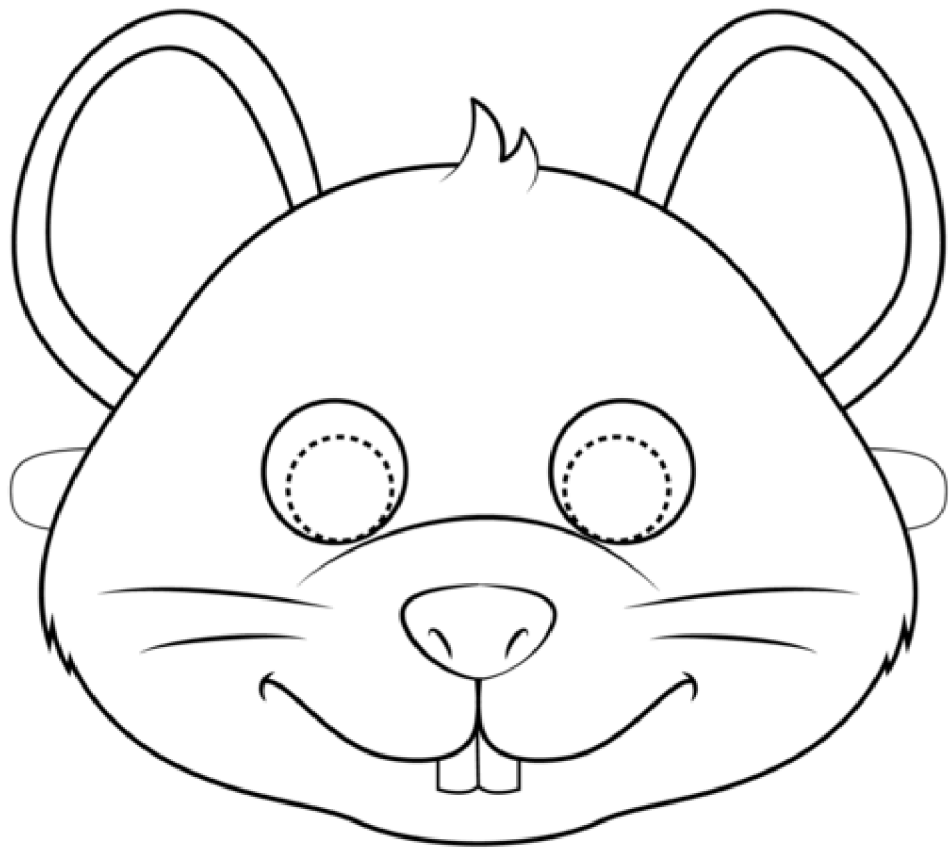
Příloha č. 3: Pracovní list – Moje fašanková postava: Prvouka 1. třída

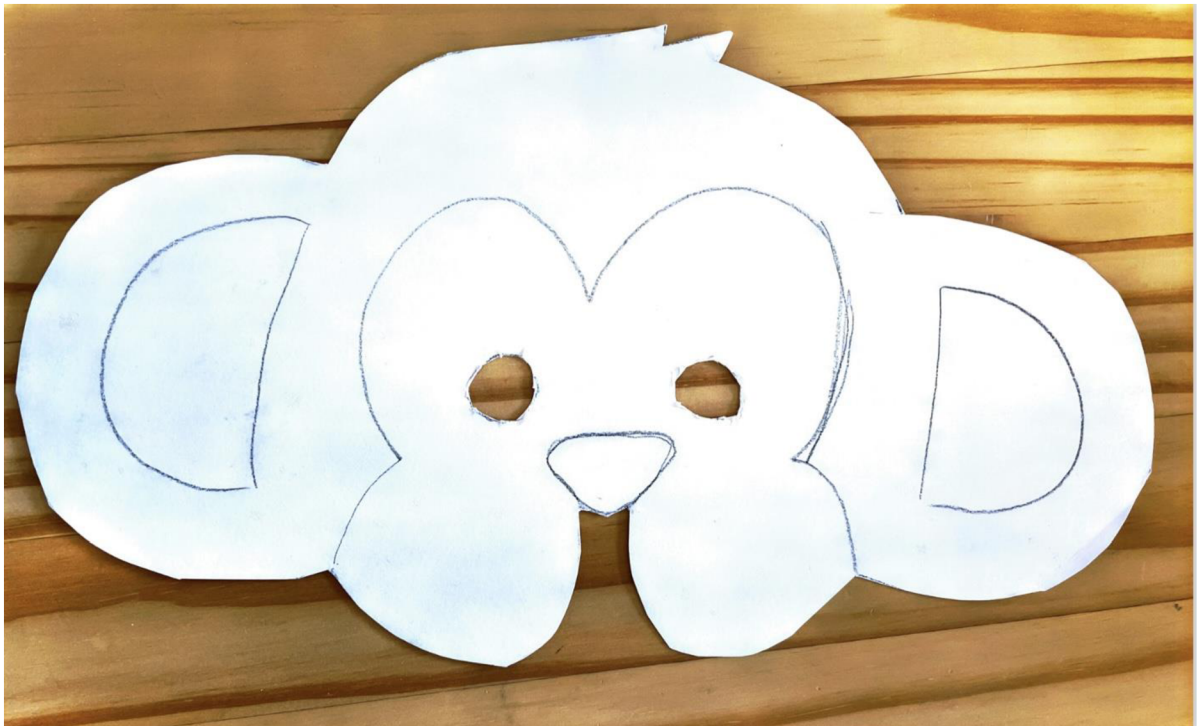

Příloha č. 4: Šablony masek: Pracovní činnosti 1. třída

Příloha č. 5: Pohádka „O koblížkovi“: Prvouka 1. třída

Obsazení:

Vy = vypravěč

D = dědeček

B = babička

Z = zajíc

K = koblížek

V = vlk

M = medvěd

L = liška

Vy: Žili kdysi v malé chaloupce, na kraji vsi, dědeček a babička. Jedno ráno dostal dědeček chuť na koblíhy. A tak šel za babičkou a prosil ji:

D: „*Babičko, moc tě prosím, usmaž mi dnes k snídani koblížek. Mám na něj velikou chuť.*”

B: „*Ano dědečku, také mám na něj chuť!*“

Vy: řekla babička a dala se do přípravy koblížku. Použila trochu mouky, trochu smetánky, vajíčko a cukr, zadělala těsto a na másle koblížek usmažila. Poté ho položila na okno, aby vychladl. Jenže koblížek byl neposedný. Kouká nalevo, chvíli napravo, támhle je louka, tam ves, tam je cesta a za ní je les. A už se po cestě kutálí pryč. Kutálí se loukou, až do lesa. Tam potká zajíce:

Z: „*Koblížku, koblížku, já tě sním!*”

Vy: A už se olizuje až za ušima.

K: „*Nejez mě, zajičku, zazpívám ti písničku.*”

Vy: Zajíc nastražil uši a koblížek začal zpívat:

K:

„Já koblížek, koblížek,

na másle smažený,

na okně chlazený.

Dědovi jsem utekl,

babičce jsem utekl,

a tobě, zajičku,

taky uteču!”

Vy: A kutálel se, až se za ním prášilo. Než se zajiček rozhlédl kolem sebe, byl už koblížek pryč. Kutálel se dál a dál a potkal šedého vlka. Vlk byl pořád hladový, jako každý správný vlk, a tak zatarasil koblížkovi cestu a povídá:

V: „*Koblížku, koblížku, já tě sním!*”

Vy: A cení zubiska.

K: „*Nejez mě, vlku, zazpívám ti písničku.*”

Vy: Vlk zavřel tlamu a koblížek začal zpívat:

K:

*„Já koblížek, koblížek,
na másle smažený,
na okně chlazený.
Dědovi jsem utekl,
babičce jsem utekl,
zajičkovi jsem utekl,
a tobě, vlku,
taký uteču!”*

Vy: Kutálel se dál a potkal huňatého medvěda. Medvěd rád pochutnal na sladkém, a tak se zaujetím dívá na koblížka a povídá:

M: „*Koblížku, koblížku, já tě sním!*”

K: „*Nejez mě, medvěde, zazpívám ti písničku.*”

Vy: Medvěd se opřel o strom a koblížek se dal do zpěvu:

K:

*„Já koblížek, koblížek,
na másle smažený,
na okně chlazený.
Dědovi jsem utekl,
babičce jsem utekl,
zajičkovi jsem utekl,
vlkovi jsem utekl,
a tobě, medvěde,
taký uteču!”*

Vy: Kutálel se dál a zahlédl lišku chytračku. A ta k němu rychle běží:

L: „*Ahoj, koblížku! Jak jsi hezoučký, kulatoučký a nadýchaný!*”

Vy: A koblížek se začervenal, protože byl rád, že ho liška pochválila, a hned začal zpívat svoji písničku:

K:

*„Já koblížek, koblížek
na másle smažený,
na okně chlazený.
Dědovi jsem utekl,
babičce jsem utekl,
zajíčkovi jsem utekl,
vlkovi jsem utekl,
medvědovi jsem utekl,
a tobě, liško,
taky uteču!”*

L: *„To je ale hezká písnička, ale já už jsem moc stará a nějak špatně slyším. Sedni si mi na čumák, ať tě lépe slyším. A předveď ji ještě jednou.”*

Vy: Koblížka to potěšilo. Líbí se jí já a líbí se jí taky moje písnička. Hopnul lišce na čumák a zazpíval:

K: *„Já koblížek, koblížek,
na másle ...”*

Vy: A liška udělala ham a bylo po koblížkovi.⁸

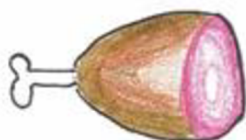
---

⁸ POHÁDKOZEM. Pohádky pro děti ke čtení online [online]. Dostupné z: <https://www.pohadkozem.cz/o-koblizkovi/>

Příloha č. 6: Pracovní list – Na jaké písmenko začínáš?: Český jazyk 1. třída

K

N

S

M

Příloha č. 7: Symboly Velikonoc (doplňující text): Český jazyk 3. třída

Pomlázka

Pomlázka má podle krajů a oblastí v ČR mnoho různých názvů a mezi ty nejužívanější na Slovácku patří: mrskačka, žíla, šlaháčka. V dřívějších dobách se místo slova pomlázka užívalo slovo pomládka, které vychází z názvu omládka – říká se, že dívka, která bude vyšlehána, získá svěžest, zdraví, mladost a krásu. Za to se musí odvděčit kraslicí, nebo barevnou stuhou, kterou uváže na pomlázku. Bohatě odměněný byl první koledník, který přinášel do domu štěstí. Jeho pomlázkou hospodyně šlehaly dobytek, aby omládl.

Kraslice

Je to nejstarší symbol plodnosti, úrody, nového a opakujícího se života. Kraslice jsou o Velikonocích odměnou koledníkům, darem a předmětem zdobení. Dříve se také říkalo, že barevné kraslice měly magickou moc. Kraslice máme v různých barvách. Nejtypičtější je červená kraslice, pro kterou Slované měli výraz „krasnaja“ – od toho vznikl název kraslice. Barva zelená představuje barvu života - zeleň, červená – proudící krev a láska, žlutá – slunce, hnědá a černá – temná zem a půda.

Zajíček

Je symbolem chudoby, skromnosti, pokory a sebeobětování se pro druhé. Zvyk, že nám velikonoční zajíček nosí čokoládová vajíčka, pochází z Německa. Podle pověsti byl zajíc pověřen bohyní Ostarou, aby dával do země nová semínka. Podle bohyně byl rychlý a měl velké uši a to znamená, že uměl dobře naslouchat. Hlavním důvodem ale bylo to, že se umí obětovat za druhé, např. když pes honí 2 zajíce, tak zajíci psa matou tím, že se střídají v běhu. Často také matka zaječice odlákala pozornost psa, aby zachránila mládě (sebeobětovala se).

(Šottnerová, 2004, s. 12 – 14)

Příloha č. 8: Kartičky: Prvouka 3. třída

Popeleční středa	Začíná 40 denním půstem a v tento den se nesmí prát prádlo, aby nebylo po celý rok špinavé.
První neděle postní (černá)	Nastává po popeleční středě, ženy v tento den nosí černé šaty.
Druhá neděle postní (pražná)	Má název podle starodávného pokrmu z pražených obilných zrn.
Třetí neděle postní (kýchavná)	Kolikrát si člověk v ten den kýchně, tolik let bude živ. Ten, kdo si kýchně 3x po sobě, bude celý rok zdravý.
Čtvrtá neděle postní (družebná)	Konaly se tancovačky a pekly se družbance (koláče s náplněmi).
Pátá neděle postní (smrtná)	Vynášíme Morenu.
Šestá neděle postní (květná)	Kvetoucí kočky se zastrkují pod práh, aby do domu neměly přístup čarodějnice.
Pašijový týden	Chlapci chodí s hrkačkami a řehtačkami.

Modré pondělí	Je symbolem klidu a mlčenlivosti.
Šedivé úterý	Znamení smutku.
Škaredá středa	Neměl by se nikdo mračit, aby se pak nemračil celý následující rok.
Zelený čtvrtek	Jí se pouze zelené pokrmy - špenát, bylinky, zelí.
Velký pátek	Nekonaly se mše v kostele a nesmělo se pracovat na poli.
Bílá sobota	Je posledním dnem 40 denního půstu.
Velikonoční neděle	Koná se sváteční hostina s beránkem a mazancem.
Pondělí velikonoční	Dívky a ženy jsou šlehány, aby byly zdravé, veselé a pilné.

(Trnková, 2009, s. 5-28)

Příloha č. 9: Dny Velikonoc (doplňující text): Český jazyk 3. třída

Popeleční středa

O popeleční středě dělá kněz věřícím křížek na čelo popelem. Během půstu se většinou jedla čočka s vajíčkem, vařená krupice, různé kaše a pečené brambory. Říkává se, že ženě, která o popeleční středě zadělá na chleba, pán Bůh požehná.

První neděle postní (černá)

Někde se jí říká také liščí. Pekly se preclíky, poté navlékly na vrbové proutky a zavěsily na stromy. Ráno, když se děti probudily, jim rodiče říkali, že tudy běžela liška a preclíky nechala na stromě.

Čtvrtá neděle postní (družebná)

V některých oblastech vodila děvčata po vsi zvolenou královnu, oděnou bíle, ozdobenou červenými pentličkami. Také se někde roznášely drobečky na poli na „dobrou úrodu“.

Pátá neděle postní (smrtná)

Vynášení Moreny je možná nejstarší dochovaný jarní obyčej v našich krajích. Bývá udělaná z hadrů a vycpaná slámou. Házením Moreny do řeky pochováváme symbolicky zimu.

Šestá neděle postní (květná)

Týká se kočiček, které kvetou. Kočičkám se přisuzovala zázračná moc, měly pomáhat proti různým pohromám, kouzlu i nemocem. Zastrkovaly se za rám svatých obrázků, za domácí kříže, aby chránily úrodu.

Škaredá středa

Zastavila se veškerá těžká práce, ale uklízelo se. Zametalo se, vymetaly se saze z koutů, pecí a komínů.

Zelený čtvrtek

Zelený čtvrtek je dnem odpuštění. Suché větve představující hříšníka, které po odpuštění zelenají. Hospodyně v tento den vstávaly brzo, aby před východem slunce zametly dům. Říká se, že v tento den by se nikdo neměl hádat a nic si od nikoho půjčovat.

Bílá sobota

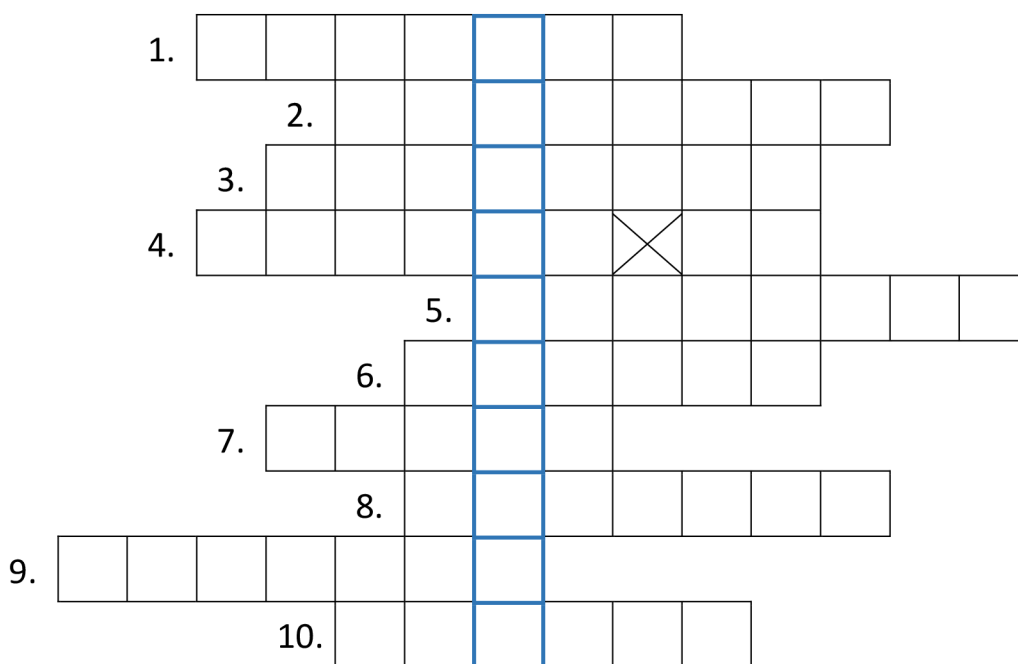
Bíle sobotě se říká bílá díky bílému obleku těch, kteří jsou v tento den křtěni. V tento den vrcholí přípravy na Velikonoční neděli. Tento den je dnem světla, v kostele jsou zapalovány velikonoční svíce.

Velikonoční neděle

Bývalo zvykem, že hospodář rozdělil při nedělním obědě vajíčko na tolik dílků, kolik je členů rodiny.

(Trnková, 2009, s. 5-28)

Příloha č. 10: Velikonoční křížovka: Prvouka 3. třída

1. Jakým jiným názvem nazýváme třetí neděli postní?
2. Jaká slaná pochoutka se peče na první neděli postní a zavěšuje se na stromy?
3. Jak se jmenuje předmět, kterým chlapi mrskají dívky při šlaháčce?
4. Co by neměl nikdo dělat na škaredou středu?
5. Co dostávají chlapi od dívek za odměnu po šlaháčce?
6. Co vynášíme pátou neděli postní, aby zima odešla?
7. Jaké barvy jsou šaty, které nosí ženy první neděli postní?
8. Jak se jmenují větvíčky, které zastrkujeme pod práh, aby do domu neměly přístup čarodějnice?
9. Jak se jmenuje sladká pochoutka, kterou jíme na sváteční hostině o velikonoční neděli?
10. Jakou potravinu jíme na zelený čtvrtek?

Řešení

1.	K	Ý	CH	A	V	N	Á																			
		2.	P	R	E	C	L	Í	K	Y																
			3.	P	O	M	L	Á	Z	K	A															
				4.	M	R	A	Č	I	T	×	S	E													
								5.	K	R	A	S	L	I	C	E										
									6.	M	O	R	E	N	U											
										7.	Č	E	R	N	É											
											8.	K	O	Č	I	Č	K	Y								
												9.	M	A	Z	A	N	E	C							
																				10.	Š	P	E	N	Á	T

Příloha č. 11: Úryvek z textu „Šlaháčka“: Český jazyk 3. třída

Chalupy v celéj dědině svítily vápnem a všecko bylo narychtované přivítat první svátky jara. Už týdeň před velikonocama žgúňali klučiska kolem potoka a hledali teňúčké prútky na žile. Šak pěkný průtek byl kolikrát vykúpený čmáchnutím do potoka a potem virgajzem doma. Ale za nejaký ten lepanec už stála noša malovaných vajíček, keré sa v Pondělí velikonoční cpaly do kapec aj za ňadra. Kde měli děvčicu, stačilo u vrátek zazpívat:

*„Maryjáno, stávaj ráno,
dávaj vajca každé ráno,
jedno bílé, dvě červené,
to je moje potěšené...*

(Galuška, 1991, s. 89-90)

Příloha č. 12: Ženský a mužský kroj Uherskohradištska: Pracovní činnosti 3. třída

Příloha č. 13: Šablony kroje: Pracovní činnosti 3. třída

Příloha č. 14: Pracovní list – Jízda králů: Vlastivěda 5. třída

Víte, co mají společného _____, _____ a _____? Na všech těchto místech na _____ se koná takzvaná _____. Jde o tradiční _____ na kterou byste ještě ve třicátých letech minulého století narazili v každé větší obci na jihovýchodní _____. Podle _____ má připomínat útěk uherského krále _____ Korvína po prohrané bitvě s vojsky z Jiřího z Poděbrad.

Jízda králů je v _____ nebo _____ událostí roku, na kterou se sjíždějí lidé z blízka i daleka. Největším lákadlem je _____, v jehož středu najdete krále, oblečeného do ženských _____ s růží v _____.

Pro _____, pro _____, pro _____ a pro _____ máme věnce z papírových květů. Král má věnec z _____ čerstvého krušpánku, což symbolizuje mladistvost krále.

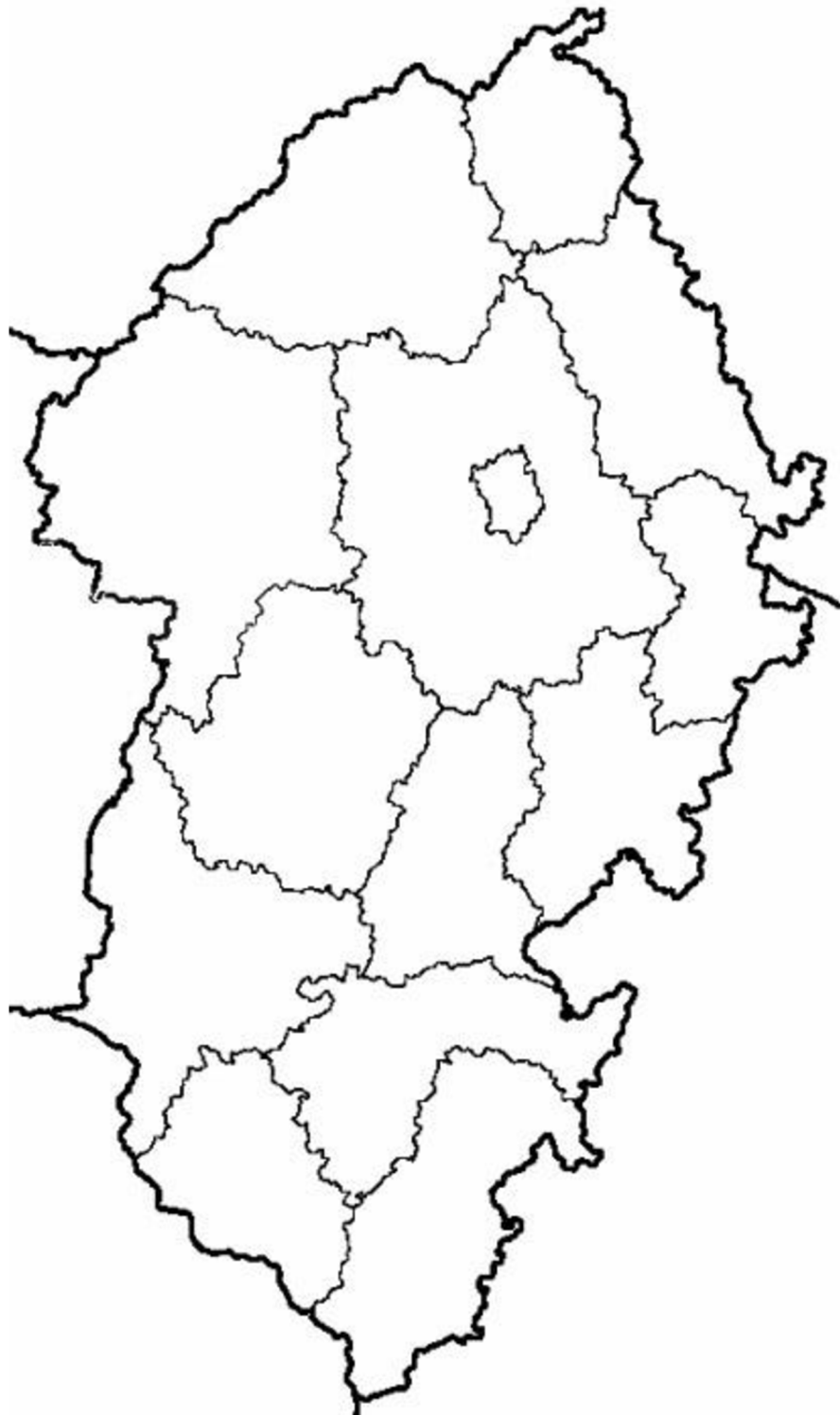
*„Já vám syna za krále dám,
ale toto si na vás vyjednám.
Abyste na krále poslušní byli
A jemu _____ přísahali.“*

Příprava intenzivně běží od _____, kdy král chodí nacvičovat vystoupení, které probíhají při jízdě králů. Chystají se _____. Jezdíme také do Hřebčínu seznámit s _____.

Druhým subjektem byly _____, vůči kterým uplatňovali chlapci svůj nárok na to vzít je mezi sebe. To prezentovali většinou nějakým pozváním v podobě postavené májky nebo zastavením se před domem a _____, jestli je děvče pracovitě nebo lenivé.⁹

⁹ ČT EDU. Světové dědictví UNESCO: Jízda králů. [online]. [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/7909-svetove-dedictvi-unesco-jizda-kralu>

Příloha č. 15: Slepá mapa ČR: Vlastivěda 5. třída

Příloha č. 16: Rozstříhaná vyvolávka: Český jazyk 5. třída

Hýlom,	hýlom!	Můj
koniček	si povyskočil	o trochu
víc	a my	jsme rádi,
že jste	přijeli	k nám
do Kunovic.	Hýlom,	hýlom!

(Stašek, 2017, s. 23)

ANOTACE

Jméno a příjmení	Kristýna Turčínová
Katedra	Katedra hudební výchovy
Vedoucí práce	Mgr. Jaromír Synek, Ph.D.
Rok obhajoby	2022

Název	Folklórní prvky Uherskohradištska v projektovém vyučování na 1. stupni základní školy
Název v angličtině	Folklore elements of the Uherské Hradiště in project teaching at primary school
Anotace práce	Diplomová práce je zaměřena na folklórní prvky Uherskohradištska v projektovém vyučování na 1. stupni základní školy. Teoretická část je věnována etnografickému vymezení, lidové kultuře a vybraným tradicím a zvykům tohoto regionu. Praktická část obsahuje tři projekty zaměřené na období masopustu, Velikonoc a jízdy králů zpracované pro 1., 3. a 5. třídu základní školy.
Klíčová slova	Uherskohradištsko, folklor, projektové vyučování, rámcový vzdělávací program, lidové tradice, masopust, Velikonoce, jízda králů
Anotace v angličtině	Diploma thesis is focused on folklore elements of the Uherské Hradiště in project teaching at primary school. The theoretical part is devoted to the ethnographic definition, folk culture and selected

	traditions and customs of this region. The practical part contains three projects focused on period of the Carnival, Easter and Ride of Kings prepared for the 1st, 3rd and 5th grade of primary school.
Klíčová slova v angličtině	Region Uherské Hradiště, folklore, project teaching, framework educational program, folk traditions, Carnival, Easter, Ride of kings
Přílohy vázané k práci	16 příloh
Rozsah práce	73 stran
Jazyk práce	Český jazyk